

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Úloha mezinárodních organizací v zahraničním obchodě

International Organizations and Their Role in the Foreign Trade

Student:

Martin Vícha

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. JUDr.Ing. Igor Kotlán, Ph.D.

Ostrava 2010

Zadání bakalářské práce

Student:

Martin Vícha

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Úloha mezinárodních organizací v zahraničním obchodě
International Organizations and Their Role in the Foreign Trade

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Mezinárodní a nadnárodní instituce a jejich úloha
  3. Postavení a úloha WTO
  4. Vybrané organizace a jejich vliv na zahraniční obchod
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BARKIN, J. Samuel. International Organization: Theories and Institutions. Palgrave Macmillan, 2006. 185 s. ISBN 978-1403972507.
- JUNGL, Z. Výsledky Uruguayského kola a jejich význam pro Českou republiku. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994. 75 s. ISBN 80-85864-08-8.
- MARKOVÁ, J. Mezinárodní měnová spolupráce. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 270 s. ISBN 80-245-1053-7
- SEDLÁČEK, P. Mezinárodní měnový fond ve 21. století. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 256 s. ISBN 978-80-7400-012-6.
- ŠRONĚK, I. Světová obchodní organizace. 2.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 1999. 69 s. ISBN 80-7079-838-6.

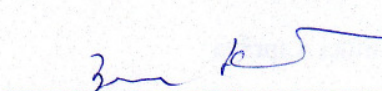

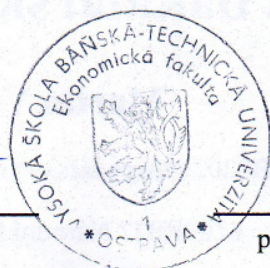
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. JUDr. Ing. Igor Kotlán, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 07.05.2010

Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Mistopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.“

Martin Vícha, 6. květen 2010

Poděkování

*Tímto bych chtěl poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce
Doc. JUDr. Ing. Igorovi Kotlánovi, Ph.D. za cenné podněty a zejména za trpělivost,
kterou se mnou měl.*

Obsah:

1	Úvod.....	1
2	Mezinárodní a nadnárodní instituce a jejich úloha.....	3
2.1	Mezinárodní systém	3
2.2	Mezinárodní instituce.....	6
2.2.1	Nadnárodní korporace	7
2.2.2	Konvence.....	7
2.2.3	Mezinárodní režimy	7
2.2.4	Mezinárodní organizace	8
2.3	Mezinárodní právo	10
2.3.1	Mezinárodní právo veřejné.....	11
2.3.2	Mezinárodní právo soukromé.....	12
2.3.3	Mezinárodní právo obchodní	13
2.3.4	Mezinárodní ekonomické právo jako odvětví mez. práva veřejného.....	14
2.4	Mezinárodní obchod.....	14
2.4.1	Dopady mezinárodní směny.....	16
2.5	Mezinárodní ekonomická integrace	18
3	Postavení a úloha WTO.....	21
3.1	Předchůdci WTO	21
3.2	Světová obchodní organizace (WTO).....	28
3.3	Organizační struktura WTO.....	32
3.3.1	Rozhodovací proces ve WTO	35
3.4	Dohody v rámci WTO	37
4	Vybrané organizace a jejich vliv na zahraniční obchod.....	39
4.1	Mezinárodní měnový fond (IMF).....	39
4.2	Skupina Světové banky	41
4.3	UNIDROIT.....	44
5	Závěr.....	46
	Seznam použité literatury	48
	Seznam zkratk	51
	Seznam příloh.....	53

1 Úvod

Zahraniční obchod není jen oblastí střetu nabídky s poptávkou v mezinárodní dimenzi, je také polem působnosti suverénních států a mezinárodních organizací. Státy se snaží ovlivnit mezinárodní dění ve svůj prospěch. Vyjednávací pozice zemí je dána několika faktory: velikostí státu, počtem obyvatel, technologickou vyspělostí, ekonomickou rozvinutostí a mnoha dalšími aspekty. Prostřednictvím členství v mezinárodních organizacích se buďto snaží zvětšit svou vyjednávací pozici (vytvoření integračních celků) a nebo působit na dění v konkrétní oblasti, jež je předmětem úpravy organizace.

Mezinárodní organizace se stávají fórem, kde se diskutují témata směřující k cílům dané organizace. Státy prostřednictvím svého členství nemají pouze vliv na chod instituce, ale musí plnit závazky z různých dohod a rozhodnutí, které jsou organizací vytvářeny. V rámci působnosti organizací vznikají shody, které by nebyly bez takovýchto institucí možné.

Jedním z hlavních témat mezinárodních vztahů je obchod. Ten zejména ovlivňuje zahraničně obchodní politika států. Představitelé delegací zemí se snaží na mezinárodním poli vytvořit takové podmínky pro mezinárodní obchod, které by vyhovovaly jejich ekonomikám. Významným hybatelem zahraniční směny je Světová obchodní organizace (WTO), která sdružuje státy za účelem plné liberalizace mezinárodního obchodu.

Avšak WTO není jedinou organizací, která ovlivňuje zahraniční obchod. Existují další instituce v mezinárodním systému, které povětšinou působí nepřímo na mezinárodní směnu. Zejména mají vliv na oblasti spojené s mezinárodním obchodem jako jsou např. mezinárodní měnová spolupráce, poskytování zahraničních kapitálových investic, tvorba forem obchodních smluv atd.

Dané téma jsem si vybral, protože mě zajímalo, jak jsou nastaveny mantinely pro obchod v mezinárodní rovině, respektive kdo má vliv na dění v zahraničním obchodě a také kdo ovládá mezinárodní organizace.

Cílem této práce je zjistit jakou úlohu zastávají mezinárodní organizace v zahraničním obchodě a kým jsou kontrolovány. Zejména pak prozkoumat tvůrčí proces WTO, který by měl determinovat její aktuální pozici v mezinárodním obchodě, a také analyzovat působení jiných mezinárodních organizací v zahraničním obchodě.

Během zpracovávání práce jsem použil historickou a teoretickou metodu, dále metodu abstrakce, dedukce a komparace a metodu obsahové analýzy dokumentů.

Práce je koncipována do pěti částí. První a poslední kapitola představují úvod a závěr, kde se snažím o představení práce a shrnutí vyzkoumaných poznatků. V druhé pasáži této práce jsem představil teoretický rámec, jež se pokouší o vytvoření prostředí, ve kterém se předmět zájmu zpracovávání nachází. Pojednává o mezinárodním systému a jeho vzniku a o postavení jednotlivých subjektů mezinárodních vztahů. Podkapitola o mezinárodních institucích představuje problematiku vymezení typů takovýchto institucí a snaží se přispět k této teorii vlastní definicí mezinárodních organizací. Účelným předmětem teoretické kapitoly jsou také oblasti mezinárodního práva, mezinárodního obchodu a mezinárodní integrace.

Ve třetí kapitole je předmětem zájmu WTO, jelikož tato organizace je největší a nejdůležitější institucí v mezinárodním obchodě. Nejprve se zabývám předchůdci této organizace a kladu důraz zejména na Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT), která v podstatě vytvářela pravidla chodu WTO. Díky zkušenostem z jednání GATT, dospěli tvůrci WTO ke koncepci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Tato pasáž dále diskutuje o struktuře WTO a hlavně o rozhodovacím a politickém procesu uvnitř WTO. Poslední část tohoto oddílu stručně nastiňuje některé důležité dohody, které jsou součástí Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).

Čtvrtá část mé bakalářské práce diskutuje o vlivu vybraných organizací na mezinárodní obchod. Zaměřuji se zde na Mezinárodní měnový fond, který má zásadní vliv na mezinárodní měnovou spolupráci, dále na skupinu Světové banky, jež působí v oblasti poskytování kapitálových investic a stimuluje tak produkci všech statků v celé globální ekonomice. A poslední sledovanou mezinárodní organizací je Mezinárodní institut pro sjednocení mezinárodního práva UNIDROIT, jehož činnost upravuje právní pozadí mezinárodních obchodních smluv. Výběr těchto institucí reflektuje jejich postavení na mezinárodním poli. Ve své oblasti jsou nejdůležitějšími aktéry nebo jedním z hlavních aktérů, v případě UNIDROIT.

2 Mezinárodní a nadnárodní instituce a jejich úloha

Zkoumání oblasti mezinárodních a nadnárodních institucí se dotýká mnoha oborů, např. mezinárodního práva, integračních procesů, politologie či mezinárodní politické ekonomie. Výsledek snažení těchto oborů determinuje mezinárodní systém, ve kterém se pohybují jednotlivé instituce. Institucemi nejsou myšleny jen formální instituce (mezinárodní organizace, nadnárodní korporace, mezinárodní režimy aj.) ale neformální instituce, které představují dosud nekodifikované zvyklosti, nepsané dohody či společenské pravidla (např. konvence), viz níže.

Diferenciace slov mezinárodní a nadnárodní určuje zásadní rozdíl těchto institucí. Rozeberu-li slovní základ těchto termínů, pak mezinárodní, rozděleno mezi národy, znamená, že podmět zájmu najdeme mezi dvěma či více národy. Z pohledu institucí, pak význam mezinárodní lze chápat jako odevzdání určitých pravomocí svrchovaným státům, dle Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech států z r. 1933, nově vytvářené organizaci či organizaci již existující, která mění svoji strukturu. Naproti tomu pojem nadnárodní, rozděleno nad národy, významově též transnacionální, se týká soukromých subjektů na mezinárodním poli. Tedy označení nadnárodní chápu jako organizace založené za účelem zisku.

Terminologie mezinárodních a nadnárodních institucí vázne na problémech překladu a implementací jednotlivých pojmů. Co autor to jiné označení stejné instituce, organizace či korporace. V následujících řádcích mé bakalářské práce bych chtěl stanovit konečné členění institucí, organizací či korporací, tak jak ho chápu já a jak bude chápáno v této práci.

2.1 Mezinárodní systém

Mezinárodní vztahy se v současnosti odehrávají v jediném mezinárodním systému. V minulosti tomu bylo jinak, existovalo několik mezinárodních systémů nezávisle na sobě, ale to není předmětem této práce. Pro potřeby této práce, je třeba vymezit současný mezinárodní systém a dostat tak do souvislosti vznik mezinárodních institucí, úlohu států a mezinárodních institucí v mezinárodních vztazích, čímž komplexně vymezím prostor, kde se odehrávají mezinárodní vztahy.

Základy dnešního mezinárodního systému lze najít v historii po skončení třicetileté války, ve které se střetly téměř všechny evropské státy. Vestfálský mír (1648), jež ukončil třicetiletou válku, vyloučil náboženství z politiky a každý stát si mohl zvolit své náboženství. Tedy došlo k oslabení papežské moci. Na základě vestfálského míru také došlo k oslabení

moci císaře, což vedlo k odstranění svrchované nadřazené moci a rozhodujícími hráči na poli mezinárodních vztahů se staly suverénní státy. Vestfálský mír ustanovil, že jediným aktérem, který požívá suverenity, je stát. V minulosti se suverenita jednotlivých aktérů překrývala (císařská suverenita, papežská suverenita, suverenita jednotlivých měst, cechů, feudálů atd.), po podepsání vestfálského míru se stala základním kamenem vzniklého evropského a mezinárodního systému. Vnější suverenita znamenala a znamená uznání vlastní existence, nezávislosti a hranic (území, které ovládá stát). Vnitřní suverenita poskytuje státům svrchovanou moc dovnitř státu a zavazuje ostatní k nezasahování do vnitřních záležitostí jiných států, viz Archer (1993). Nově vzniklý vestfálský systém států je decentralizovaný systém bez přítomnosti nadřazených autorit (před tím vliv papežské a císařské autority). Následná průmyslová revoluce (rozvoj dopravních a komunikačních prostředků) internacionalizovala tento evropský systém států do světa.

Waisová (2009, str. 91) uvádí, „že základy mezinárodního systému se zformovaly v Evropě, přičemž základem moderního mezinárodního systému se stal model tzv. vestfálského státu. Moderní mezinárodní systém byl založen na státech jako hlavních aktérech mezinárodních vztahů a jeho klíčovým funkčním principem bylo udržování rovnováhy moci.“ Pro shrnutí bych chtěl uvést principy vestfálského systému států: král je vládcem nad svého královstvím; či vláda, toho náboženství; rovnováha moci.

Globální vestfálský systém prošel ve 20. století řadou změn díky událostem tohoto století, které ovlivnili mezinárodní systém států a přetvořili jej do dnešní podoby, některými vědci dnes nazýván postmoderní či postvestfálský mezinárodní systém.

První světová válka byla první událostí, jež pozměnila mezinárodní systém. Před rokem 1914 byl svět ovládán evropskými koloniálními státy. Po válce byly evropské státy ekonomicky a politicky vyčerpané bojem, některé státy se nedokázali udržet kolonie, z důsledku vyčerpanosti ekonomik. Hrůzy první světové války přiměly aktéry mezinárodních vztahů ke změnám mezinárodního systému. Americký prezident Woodrow Wilson předložil v průběhu pařížských mírových jednání nástin pravidel jednání a povinností států v mezinárodní politice, což vedlo k vytvoření mezinárodní organizace pro mírové řešení sporů mezi státy – Společnost národů. Na transformaci politických a ekonomických vztahů měly výrazný vliv události první světové války a poválečné uspořádání světa. Zejména pak provázání evropské ekonomiky s americkou (během první světové války) a systém reparací Německa položil základy meziválečného ekonomického systému. Následná hospodářská krize z konce 20. let a počátku 30. let 20. století se přelila i do evropských ekonomik a zasáhla všechny státy na evropském kontinentě. Z důsledků světové hospodářské krize došlo

k destabilizaci situací uvnitř států, zejména v Německu a Itálii. Příčiny destabilizace se nachází v růstu nezaměstnanosti a velké inflaci, mnohdy až hyperinflaci. Všechny tyto problémy vyvrcholily nástupem autoritativních režimů některých postižených států, již zmiňované Německo a Itálie.

Druhá světová válka měla samozřejmě také významný vliv na přeměnu mezinárodního systému. Co přinesla druhá světová válka do mezinárodních vztahů? Kompletně zrušila Společnost národů, která nesplnila zásadní cíl díky, kterému existovala (udržení světového míru). Definitivně ukončila koloniální mocnosti, které po druhé světové válce začaly opouštět své zbývající kolonie (např. Británie, Francie). Potvrdila dominanci mimoevropských supervelmocí (USA, SSSR). A posílila vzájemné závislosti politických a ekonomických oblastí a vzájemnou závislost samotných států.

Události po druhé světové válce vedly k vytvoření bipolárního rozdělení světa, kde centry mezinárodní politiky byly USA a SSSR. Ideologicko-politický spor mezi tržně vedenou a centrálně plánovanou ekonomikou, který vytvořil několik ohnisek napětí na mezinárodním poli, v podstatě ochromil celosvětové mezinárodní vztahy. Následný mezinárodní systém, jež za studené války byl bojištěm pro oba tábory (pozn. Studená válka je vedena na všech úrovních společnosti mimo oblasti vojenské, což znamená konflikty v ekonomické, politické a jiné sféře), byl ovlivněn právě soubojem velmocí o sféry vlivu. Existence jaderných bomb, znamenala v té době možnost jaderného konfliktu, což přispělo změně principů vestfálského systému států a přeměně národních bezpečnostních politik, viz Baňouch a Fedorko (2001).

Dekolonizace během 20. století přispěla k navýšení počtu států na světě. Tento zvrat v mezinárodních vztazích znamenal zvýšení počtu hráčů v OSN (Organizace spojených národů, vytvořena po druhé světové válce, měla stejné cíle jako Společnost národů, avšak byla lépe organizována). Vetší počet účastníků na půdě OSN vedl v roce 1964 k vytvoření skupiny G-77, která spojovala země třetího světa a jejich koordinace umožňovala přehlasovat méně početné evropské státy.

Postupné uvolňování vztahů mezi západním a východním blokem v 70. a 80. letech 20. století také přispělo k proměně mezinárodního systému. Vrcholem tohoto uvolňování mezinárodních vztahů bylo podepsání Helsinských závěrečných akt a vytvoření KBSE (Konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě) v roce 1975. Tato organizace vedla k vytvoření systému, který měl zajistit mír a prohloubit spolupráci mezi evropskými státy.

Energetická krize z roku 1973 byla významnou událostí 20. století, která vedla k proměně mezinárodního systému. Členské státy OPEC snížily těžbu ropy a zvýšily její

cenu. Vyšší náklady států, jež nevlastnily dostatečné ropné zdroje, znamenaly ochromení tamních ekonomik. Regulace ropných zdrojů, nedostatek ropy a ropných produktů na trhu a tím i vyšší ceny ropy a jejích produktů znamenalo pro mnohé státy, které si byly schopny zajistit vojenskou bezpečnost, nový problém a to zajištění bezpečnosti v ekonomické oblasti. Státy tak započali ve větší míře využívat ekonomické nástroje (embargo, černé listiny, kvóty, dovozní cla atd.) ovlivňující zahraniční politiky států. Tím se zvýšilo prohlubování vzájemné závislosti států a hlavní zjištění států bylo, že si uvědomily ztrátu své soběstačnosti.

Události popsané výše znamenaly celkovou proměnu mezinárodního systému (vestfálský systém států). „V mezinárodních vztazích došlo k výraznému nárůstu vzájemné závislosti mezi státy, která přispěla ke změně hierarchie cílů národních zahraničních a bezpečnostních politik. Vedle vojenských hrozeb získaly v bezpečnostních politikách mimořádné místo také ekonomické hrozby.

Zformovala se oblast transnacionálních vztahů, tedy oblast, v níž státy ztrácejí pozici primárních a nejdůležitějších hybatelů. Vedle států se začaly v mezinárodním systému prosazovat nadnárodní (transnacionální) korporace, trhy, mezinárodní nevládní organizace a další nestátní aktéři,“ viz Waisová (2009, str. 96)

2.2 Mezinárodní instituce

V prvé řadě bych chtěl uvést na pravou míru pojmy instituce, organizace a korporace z pohledu politologie. Keohane (1989) institucí myslí trvalý a propojený soubor formálních i neformálních pravidel, jež udílejí role, chování a činnost a ovlivňují očekávání. Jak uvádí Waisová (2008, s.20): „Mezinárodní organizace jsou instituce, které jsou založeny na formálním systému pravidel a cílů, mají administrativní aparát a formální a materiální skutečnosti – statut, fyzické vybavení, sídlo, vlastní zaměstnance, finanční prostředky, správní hierarchii, orgány (sekretariát, shromáždění zástupců) atd.“ Díky těmto definicím je zřejmé, že instituce mají obecnější charakter, než-li organizace. Korporace a konkrétně nadnárodní (transnacionální) korporace vyvíjí svou činnost ve více zemích za účelem zisku, jsou to klasické podniky (akciové společnosti, společnost s ručením omezeným aj.) zaregistrované v obchodním rejstříku země, ve kterých provádějí svoji činnost. Jsou tedy založeny na formálním systému pravidel (úprava dle vnitrostátních zákonů např. zápis v obchodním rejstříku atd.) ovšem za účelem zisku, což je konkretizuje od mezinárodních vládních a nevládních organizací. Vzniklá hierarchie, kde podmnožinou organizací jsou korporace a podmnožinou institucí organizace, ukazuje určitou typologii mezinárodních institucí.

Typologie mezinárodních institucí rozděluje tyto instituce na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence. Tímto rozdělením se budu zabývat v následujícím textu.

2.2.1 Nadnárodní korporace

Nadnárodní (transnacionální) korporace jsou podmnožinou mezinárodních organizací, jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly (Mezinárodní instituce). Od mezinárodních vládních a nevládních organizací se liší svými cíly, které jsou založené na maximalizaci zisku. Díky tomu, že operují ve více zemích a díky své velikosti, z pohledu obratu, zisku, velikosti fixního kapitálu atd., ovlivňují zahraniční politiky států a mezinárodních institucí celkově. Rozhodne-li se nadnárodní korporace, která má v dané ekonomice značný podíl na zaměstnanosti obyvatelstva nebo ovlivňuje ekonomiku jiným pozitivním způsobem, odejít z tamního trhu, pak zcela určitě ovlivní dění v daném státě. Tím se stávají nadnárodní korporace politickými hráči, kteří ovlivňují mezinárodní vztahy.

2.2.2 Konvence

Konvence, jinak řečeno ustálený způsob chování či společenské pravidlo, stojí vedle mezinárodních organizací a mezinárodních režimů v typologii mezinárodních institucí jako forma koordinace mezinárodních vztahů, která je nejzákladnější. V podstatě na základě konvencí vznikají ostatní mezinárodní instituce a to tím, že se kodifikují. Ne vždy, je to jedna z možností vzniku mezinárodních organizací nebo režimů.

Konvence jsou nepsaná pravidla chování, která jsou očekávána v situacích, kdy je to pro společnost samozřejmostí. Tyto neformální pravidla, jež vycházejí ze zvyků nebo z nepsaných dohod, platí do doby, kdy je respektují všichni zúčastnění.

Diplomatická imunita je typickým příkladem mezinárodní konvence, která se stala mezinárodním režimem. Před Vídeňským kongresem (1815) byla celkově diplomacie chápána jako soubor vztahů, který byl akceptován na základě vzájemných očekávání států (očekávání vzájemného přijetí diplomatických zástupců). Po kodifikaci některých pravidel a norem diplomacie na Vídeňském kongresu, se z konvence stal mezinárodní režim.

2.2.3 Mezinárodní režimy

Mezinárodní instituce zahrnují také mezinárodní režimy, ty se vyznačují menší mírou institucionalizace a větší mírou specializace než je tomu u mezinárodních organizací, viz níže. Tedy mezinárodní režimy se více soustřeďují jen na určitý počet témat a problémů. Režimy charakterizuje trvalé uspořádání pravidel mezi aktéry mezinárodních vztahů, jež reguluje chování a očekávání v určitém politickém prostoru, což vede k tomu, že chování

hráčů na mezinárodním poli, jež jsou součástí nějakého mezinárodního režimu, je předvídatelnější. To usnadňuje orientaci jednotlivých aktérů, zlepšuje konkurenceschopnost a zpřesňuje očekávání. Obecně lze říci, že v rámci režimu jsou informace jasnější a dostupnější pro jednotlivé aktéry.

Jak uvádí Weissová (2008), režimy můžeme rozdělit do čtyř rovin a to na principy, normy, pravidla a rozhodovací procesy. Dále uvádí, že taková struktura mezinárodních režimů je vázána na všeobecné úmluvy (např. Všeobecná úmluva o clech a obchodu - GATT, Severoatlantická zóna volného obchodu - NAFTA či Evropské sdružení volného obchodu - ESVO). Mezinárodní režimy také mohou být zahrnuty v mezinárodních smlouvách či dohodách (mezinárodní měnové uspořádání z Bretton Woodsu z roku 1944) nebo můžou vyplývat z navržených formálních dohod, jež nebyly nikdy naplněny. Principy, pravidla, normy a procedury mezinárodních režimů jsou převážně ujednány v systému spolupráce, ačkoliv právní charakter není podmínkou.

2.2.4 Mezinárodní organizace

V mezinárodních vztazích jsou mezinárodní organizace relativně novým hráčem. Mezinárodní organizace, jak je známe dnes, se započaly vytvářet na začátku 19.st. po Vídeňském kongresu (1815), který vytvořil podmínky pro vznik prvních mezinárodních organizací. V té době začínali vznikat vůbec první mezinárodní organizace s cílem zajištění míru a bezpečnosti a s cílem ekonomické a sociální koordinace, k čemuž vedly technologické pokroky té doby (např. vznik Mezinárodní telegrafní unie v roce 1856), či rozvoj mezinárodního obchodu aj., viz Baňouch a Fedorko (2001).

Mezinárodní organizace se výrazně liší od hlavních aktérů mezinárodní politiky, zejména svým charakterem a činností. Národní státy, jakožto hlavní aktéři mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky, vytvářejí tyto organizace za konkrétním účelem, mnohdy za účelem regulace určité oblasti. Zde se nabízí otázka jaký vliv a jaké postavení mají mezinárodní organizace v rámci mezinárodního systému.

Definice mezinárodních organizací není jednotná. V následujícím textu uvedu některé definice, které nastíní přesněji, co mezinárodní organizace jsou, čím se zabývají a které hráče na mezinárodním poli bychom mohli nazvat mezinárodními organizacemi.

Mezinárodní organizace, jakožto instituce založené na formálním systému pravidel a cílů, vlastní administrativní orgány s funkcemi, jež napomáhají naplnit cíl organizace, a mající formální a materiální náležitosti (statut, fyzické vybavení, sídlo, vlastní zaměstnance, finanční prostředky, správní hierarchii atd.), jsou nástroje států, které koordinují

hospodářskou, sociální, statistickou, humanitární, politickou a jinou spolupráci zúčastněných zemí, viz Waisová (2008).

„Mezinárodní organizací (vládní povahy) rozumíme sdružení států, které na základě právního aktu, kterým byla zřízena (mezinárodní smlouva), trvale vykonávají určité úkoly pro členské státy, a to vlastním jménem a vlastními orgány,“ viz Ondřej (2005, str. 122).

Podle Rozehnalové (2006) jsou mezinárodní organizace místem pro projednání určitých otázek a vypracování řešení či návrhu právní regulace pro řízení vztahů v rámci, který jim byl státy svěřen, pro koordinaci či pomoc v restrukturalizaci rozvojových států, pro faktické intervence do oblasti obchodu s určitým zbožím, pro zachování stability trhu, podobně také pro intervence do peněžních vztahů.

Existuje definice mezinárodních organizací, která je vytvořena Unií mezinárodních asociací (Union of International Assotations). Tato unie každoročně vydává Ročenku mezinárodních organizací (Yearbook of International Organizations), kde mimo definice mezinárodních organizací lze najít kompletní databázi mezinárodních organizací. Unie je tedy zaměřena na sběr statistických údajů mezinárodních organizací. Definice Unie chápe mezinárodní organizace jako uskupení, které splňují následující podmínky:

1. cíle organizace mají mezinárodní charakter a zahrnují činnost v nejméně třech státech;
2. individuální či kolektivní členství s plnými hlasovacími právy členů z nejméně tří států; členství musí být otevřené všem, kteří jsou způsobilí k činnosti v organizaci a mají zájem působit na cílovém poli organizace; pravidla hlasování nesmí umožnit žádné národní skupině kontrolovat organizaci (jsou vyloučeny národní organizace, které umožňují členství cizincům, dále náboženské komunity a neformální společenská hnutí);
3. statut organizace poskytuje členům právo pravidelně volit výkonné orgány a vedoucí reprezentanty organizace, v rámci organizace existuje stálé ústředí organizace a ustanovení zaručující kontinuální práci organizace;
4. pokud jsou vedoucí představitelé v jednom volebním období stejné národnosti, musí existovat princip pravidelné rotace nejvyšších představitelů, organizace musí mít vlastní úředníky;
5. nejméně tři členové organizace přispívají do rozpočtu organizace a nelze profitovat z distribuce členství organizace, toto ustanovení se netýká organizací, jejichž cílem je napomoci zvýšit profit všech svých členů (např. odbory, obchodní organizace) – vyloučeny jsou nadnárodní (transnacionální) korporace;

6. organizace existuje samostatně v mezinárodním systému a
7. vykonává aktuálně samostatné a pravidelné aktivity, navazuje vztahy s ostatními organizacemi.

Zdroj: <http://www.uia.be/> (Prosinec 2009).

Tato definice názorně ukazuje, jak je těžké stanovit definici mezinárodních organizací. Studium mezinárodních organizací zahrnuje širokou škálu specifik, co jiná mezinárodní organizace, to v podstatě jiná definice. Je to dáno tím, že mezinárodní smlouvy, tvořené státy, nemají přesnou strukturu, tedy je na státech, co zahrnou do smlouvy, jinak řečeno, jak vytvoří organizaci.

Dle mého názoru jsou mezinárodní organizace instituce, které jsou založeny na základě multilaterálních dohod, kde zúčastnění propůjčují určitou část svých pravomocí nově vzniklé organizaci, která tyto pravomoci použije ve prospěch cílů stanovených v zakládacích multilaterálních dohodách. Co se týče vedení organizace, pak by každý signatář měl mít právo svého zastoupení a v procesu hlasování by si měl být každý signatář rovnocenný.

2.3 Mezinárodní právo

Mezinárodní právo obsahuje právní normy, které upravují společenské vztahy napříč státy. Takto se liší od vztahů, které zůstávají uvnitř jednoho státu. Mezinárodní právo se dělí na mezinárodní právo veřejné a mezinárodní právo soukromé. Obě tyto oblasti mezinárodního práva charakterizuje jejich mezinárodní rozměr, tedy že se netýká pouze jednoho státu, ale překračují hranice jednoho státu a mají vztah k jinému státu, či osobám nebo věcem na území jiného státu, viz Čepelka (1983).

Systém vnitrostátního práva je založen na nadřízenosti a podřízenosti, což se projevuje v rozdělení státní moci, vztahu jednotlivce ke státní moci apod. Kdežto mezinárodní právo není na tomto principu založeno. V mezinárodním právu není nikdo nad státy (státy jsou si rovny). Normotvůrci jsou zde státy vytvářející jak smluvní, tak obyčejové normy.

Povinnosti plynoucí z mezinárodních norem si státy zpravidla vynucují samy a také samy řeší spory. V některých případech státy vytvářejí společné orgány, které hlídají porušení nejdůležitějších norem prostřednictvím mechanismu kolektivních sankcí ukládaných Radou bezpečnosti OSN. Státy také vytvářejí společné orgány pro větší transparentnost řešených problémů, pro nestranné posouzení či snížení nákladů řešení sporů. Tím, že si státy řeší spory samy, nevznikla v mezinárodním právu jednotná soudní moc. Státy se vážou dohodou mezi sebou pro řešení sporů použitím různých orgánů. Konkrétní orgány musí být uznány

příslušnými státy. Dotčené strany musí souhlasit k přístupu k mezinárodním soudům. Řízení soudním orgánem nemůže být zahájeno bez návrhu – bez vůle daných států.

2.3.1 Mezinárodní právo veřejné

Jak již bylo zmíněno výše, společná vůle států vytváří mezinárodní právo (veřejné). Základní prameny tohoto práva jsou mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčejová pravidla. „Mezinárodní právo veřejné lze definovat jako soubor právních norem, upravujících z největší části vztahy mezi svrchovanými státy a dále upravuje vztahy států k jiným subjektům mezinárodního práva veřejného, jakož i vztahy mezi těmito subjekty navzájem,“ viz Ondřej (2004, s. 18).

Předmětem této práce není však zkoumat detaily mezinárodního práva veřejného, pro potřeby této práce je důležitá právní subjektivita institucí. Subjekty mezinárodního práva veřejného jsou pro mezinárodní systém důležitými hráči. Tito hráči delegují své pravomoci na vzniklé instituce a ty pak získávají právní subjektivitu v rámci získaných pravomocí a v rámci zúčastněných zemí.

Mezinárodní právo veřejné, které je zejména založeno na mezinárodních dohodách nedefinuje přesně subjekty tohoto práva. Ty vystupují do popředí nepřímo na základě mezinárodních norem. Ovšem existuje názor autorů zabývajících se mezinárodním právem, že subjektem je jednotka, která má normotvornou způsobilost. Pro tuto práci budu brát definici subjektivity podle obecné teorie práva podle Ondřeje (2004, s.100): „Subjektem práva, tj. i práva mezinárodního, je každá jednotka, které daný právní řád přiznává způsobilost k právům a povinnostem a zpravidla i k právním úkonům.“

Způsobilost k právům a povinnostem znamená, že subjekt mezinárodního práva veřejného má způsobilost vstupovat svým jménem do mezinárodněprávních vztahů a přejímat jiné závazky vůči jiným subjektům. Práva a povinnosti jsou adresovány přímo subjektu, není tedy jen spotřebitelem výhod či nevýhod. Tyto práva a povinnosti ji uděluje samozřejmě mezinárodní právo (mezinárodní dohody apod.). Dále je třeba ještě nastínit příklady projevů způsobilosti k právním úkonům, zde se zahrnuje právo přijímat a vysílat diplomatické zástupce, právo uzavírat mezinárodní smlouvy, právo sebeobrany, právo vlajky, právo registrace letadel, právo poskytovat diplomatickou ochranu, právo požívat imunity před soudními orgány jiných subjektů mezinárodního práva, právo předložit spornou věc mezinárodnímu orgánu, způsobilost k protiprávním úkonům, viz Malenovský (2004).

Subjekty tedy můžeme rozdělit na svrchované státy, mezinárodní instituce vládní povahy, zvláštní politické jednotky a jednotlivce.

Hlavními subjekty mezinárodního práva jsou svrchované státy. Stát vystupuje jako nositel suverénní moci. Dle Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech států z r. 1933 stát musí naplnit určité znaky, aby byl svrchovaným státem a tedy plnohodnotným subjektem mezinárodního práva. A to: 1) stálé obyvatelstvo, b) vymezené území, c) vládu, d) způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy.

Druhým nejčastějším subjektem mezinárodního práva jsou mezinárodní instituce vládní povahy. Ty jsou zakládány na základě bilaterálních či multilaterálních dohod, dle těchto dohod je pak odvozena subjektivita mezinárodních institucí. Tedy dohody udílejí pravomoce a kompetence dané instituci, např.: způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy, způsobilost k výsadám a imunitám, způsobilost předložit svým jménem majetkový nárok, nese odpovědnost za své protiprávní chování a škody sama aj.

Zvláštní politické jednotky jsou dle Ondřeje (2004) instituce, jež mají omezené pravomoce a povinnosti. Od mezistátních institucí vládní povahy se liší zejména touto omezenou způsobilostí. Např. Mezinárodní výbor Červeného kříže můžeme považovat za zvláštní subjekt mezinárodního práva. Tato švýcarská nevládní organizace byla pověřena státy, pomocí univerzálních mezinárodních smluv, významnými kontrolními úkoly souvisejícími s dodržováním pravidel humanitárního práva v ozbrojeném konfliktu.

V oblasti mezinárodní ochrany lidských práv, v otázkách ochrany mezinárodních investic a v trestní odpovědnosti jednotlivce se projevuje subjektivita posledně zmíněného.

2.3.2 Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé upravuje právní vztahy přesahující hranice jednoho státu, avšak nejsou založené na zásadě svrchované rovnosti, ale na rovnosti jak je chápána ve vnitrostátním právu. Jsou to soukromoprávní vztahy, zahrnují tedy vztahy práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního. Od vnitrostátního práva se liší mezinárodní dimenzí, jinak řečeno zabývá se právními souvislostmi, které se týkají aktérů z jiných zemí. Například kupní smlouva, kde předmětem je věc nacházející se v cizině. Mezinárodní prvek odlišuje jinak podobné oblasti mezinárodního práva soukromého a vnitrostátního práva, viz Kučera (2001).

Normy mezinárodního práva soukromého se liší od mezinárodního práva veřejného, jelikož část norem je vnitrostátního původu, přesněji normy mezinárodního práva soukromého jsou obsaženy v předpisech daného státu. Mimo normy vnitrostátního původu má mezinárodní právo soukromé normy mezinárodního původu, které jsou obsaženy v mezinárodních smlouvách závazných pro daný stát, stejně jako mezinárodní právo veřejné. Z toho vyplývá, že prameny mezinárodního práva soukromého najdeme ve vnitrostátních

předpisech (např. občanský zákoník, zákoník práce, obchodní zákoník aj.) a v mezinárodních smlouvách (např. smlouvy o právních stycích o výkonu soudních rozhodnutí, smlouvy unifikující hmotněprávní přímé normy aj.). Subjekty soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem jsou fyzické a právnické osoby a také stát, jak uvádí Pokorný (1998).

2.3.3 Mezinárodní právo obchodní

Potřeba vymezení mezinárodního práva obchodního vyplynula z rozvíjejícího se mezinárodního obchodu a hospodářského styku mezi státy. Do oblasti mezinárodního obchodu bude patřit vždy vztah, kde podle Ondřeje (2004, s.28). „...strany mají místo podnikání, sídlo nebo bydliště na území různých států. Nebo věc či samotná činnost je na území jiného státu, např. místo jednání, místo, kde se věc nachází či odkud má být odeslána.“ Mezinárodní právo obchodní upravuje mezinárodní obchodní transakce a spory mezi účastníky mezinárodního obchodního styku. Spory se většinou řeší prostřednictvím mezinárodního rozhodčího řízení.

Mezinárodní obchod je významně ovlivňován úlohou států, ty užitím svojí suverenity uzavírají mezinárodní smlouvy, které mimo jinou mohou sloužit k regulaci a úpravě mezinárodního obchodu (např. vytváření celních unií, zón volného obchodu aj.). Státy také mohou vytvořit mezinárodní organizace a orgány, které ovlivňují mezinárodní obchod (Světová obchodní organizace – viz kapitola Postavení a úloha WTO). Některé vnitrostátní normy států rovněž upravují mezinárodní obchod (např. zákazy vývozu určitého zboží, stanovení licenčních podmínek pro vývoz některých druhů zboží a dal.).

Specifické postavení mezinárodního práva obchodního v mezinárodním právu je determinováno různými normami, které jej upravují. Do oblasti mezinárodního obchodu zasahuje jak mezinárodní právo veřejné, tak mezinárodní právo soukromé. V konečném důsledku mezinárodní právo obchodní tvoří, již zmiňované oblasti mezinárodního práva. Na místě je otázka, proč mezinárodní právo považovat za samostatný okruh mezinárodního práva. Dle mého názoru je to kvůli lepší orientaci v mezinárodním právu a snadnějšímu užívání norem upravujících mezinárodní obchod. Což dokládá definice, jež uvádí Kučera (2003, s.15): „Právo mezinárodního obchodu můžeme definovat jako účelově uspořádaný soubor právních norem z různých právních odvětví a různého původu, které spojuje jejich společný účel upravovat právní vztahy vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu a mezinárodního hospodářského styku.“

2.3.4 Mezinárodní ekonomické právo jako odvětví mez. práva veřejného

V teorii mezinárodního práva se mimo pojmu mezinárodního práva obchodního setkáváme s termínem mezinárodní ekonomické právo. Od mezinárodního obchodního práva se liší tím, že je jedním z odvětví mezinárodního práva veřejného. Upravuje makroekonomické vztahy, kdežto mezinárodní právo obchodní upravuje, jak je vidno z předcházející kapitoly, mikroekonomické vztahy (soukromoprávní vztahy). Částečně se překrývá s normami mezinárodního práva obchodního. Obě práva, jak obchodní, tak ekonomické, zahrnují ochranu a podporu zahraničních investic a také již zmíněné mezinárodní organizace (WTO), viz Ondřej (2004).

S prameny mezinárodního ekonomického práva je tomu stejně jako u všech oblastí mezinárodního práva, proto zde nebude vše opět zmiňovat, pozastavím se pouze nad mezinárodními doložkami, které doposud nebyly v textu zmíněny.

Mezinárodní doložky tvoří režim v rámci mezinárodního systému. V praxi to znamená, že se ustanovení mezinárodních smluv často odvolává na doložky upravující právní postavení státu nebo jeho fyzických a právnických osob na území druhého státu. Mezi nejdůležitější doložky z pohledu mezinárodního ekonomického práva jsou považovány:

1. Doložka paritní (národní), která zavazuje smluvní strany, aby nakládala s cizími fyzickými či právnickými osobami stejným způsobem jako s vlastními.
2. Doložka nejvyšších výhod, jež si klade za cíl zrovnoprávnění cizinců mezi sebou, jinak řečeno snaží se zajistit na území státu v ekonomické oblasti stejné postavení. Touto doložkou se strany zavazují poskytnout si navzájem všechny výhody, které v minulosti nebo v budoucnosti poskytnou třetímu státu.

Tento režim mezinárodních doložek zjednodušuje mezinárodní jednání, jelikož tyto doložky jsou už vytvořené a zaběhnuté, tak je státy jen zmíní ve smlouvě a dále se na ně odvolávají, viz Balaš a Šturma (1997).

2.4 Mezinárodní obchod

Ekonomické transakce mezi zahraničními a domácími subjekty jsou předmětem zkoumání teorií zahraničního obchodu. Existence mezinárodního obchodu je podmíněna několika faktory. Základními faktory vzniku mezinárodního obchodu jsou klimatické, přírodní a výrobní podmínky v různých zemích. Ty determinují možné výhody a nevýhody vzhledem k zeměpisné poloze.

Druhou neméně důležitou příčinou geneze zahraničního obchodu jsou rozdílné preference spotřebitelů v různorodých zemích, jež jsou schopny vyrábět totožné nebo velmi podobné výrobky, a i přesto mezi nimi probíhá směna.

Třetím důvodem, který ovlivňuje mezinárodní obchod, jsou úspory z rozsahu. Ty představují díky rozšíření objemu výroby dosáhnout vyššího zisku, jelikož stále vyšší objem produkce vede ke snížení průměrných nákladů. Relativně malý národní trh brzdí dalšímu rozšíření výroby, protože domácí trh je nasycen a tak podnik musí vyvážet do zahraničí.

Další příčinou vzniku zahraničního obchodu je existence absolutních výhod. Teorie absolutních výhod¹ vychází z předpokladu, že na trhu dokonalé konkurence rozhoduje o realizaci zboží cena. Tedy o realizaci zboží rozhoduje vzájemné porovnání absolutních nákladů. Existují-li dvě země *A* a *B*, jež vyrábějí dva produkty *x* a *y*. Předpokládejme, že se nemění rozsah produkce a náklady na výrobu produktů jsou konstantní. Rozdílnost nákladů je podmíněna různou technologickou vyspělostí a jiným množstvím nasazené faktoru práce. Tabulka 1.1 představuje velikost nákladů na výrobu produktů *x* a *y* v obou zemích.

Tab. 1.1: Absolutní výhody

	Náklady v jednotkách práce na 1ks zboží	
	zboží <i>x</i>	zboží <i>y</i>
země <i>A</i>	3	5
země <i>B</i>	6	2

Zdroj: Cihelková, E. (2008), vlastní úpravy.

Z tabulky lze vyčíst, že země *A* vyrábí s nejnižšími náklady zboží *x* a země *B* výrobek *y*. Důsledkem těchto výrobních poměrů dojde ke vzájemné směně obou produktů a mezinárodní dělbě práce, kde země *A* se specializuje na výrobek *x* a země *B* bude vyrábět pouze zboží *y*.

Posledním faktorem vzniku mezinárodního obchodu, o kterém se zde zmíním, je komparativní výhoda.² Teorie komparativních výhod pojednává o tom, že země dokáže vyrobit se zdroji, kterými disponuje, některého zboží relativně více než jiné země. Přínos mezinárodnímu obchodu spočívá v zaměření každé země na činnost, ve které má nižší alternativní náklady, čímž dokáže ušetřit zdroje a čas, jež by musela poskytnout na výrobu zboží s vyššími alternativními náklady. Důsledkem této teorie je, že se zvýší celková produkce všech výrobků a užitek ze vzrůstu výroby se rozdělí mezi všechny zúčastněné země.

¹ Teorii absolutních výhod zpracoval ve svém díle Pojednání o podstatě a původu bohatství národů Adam Smith v roce 1776.

² David Ricardo v knize Zásady politické ekonomie a zdanění (1817) rozpracoval teorii komparativních výhod.

Nastane-li situace z tabulky 1.2, kde země *A* má absolutní výhodu při produkci obou statků, pak se jeví zcela zřejmé, že země *A* bude vyvážet oba výrobky do země *B*. Z pohledu země *B* je tenhle stav ekonomicky neudržitelný, jelikož nic neprodukuje a tedy nemá prostředky k získání dovážených produktů země *A*. Při využití alternativních nákladů, které se rovnají velikosti obětované produkce jiného výrobku na úkor výroby daného produktu, se dokáže zjistit, v čem má daná země komparativní výhodu oproti druhé zemi.

Tab. 1.2: Komparativní výhody

	Náklady v jednotkách práce na 1ks zboží		Alternativní náklady v jednotkách práce na 1ks zboží	
	zboží x	zboží y	zboží x	zboží y
země A	2	4	0,5	2
země B	4	6	0,667	1,5

Zdroj: vlastní úpravy.

Porovná-li alternativní náklady, zjistíme, že v zemi *A* se za jednotku zboží *y* získá 0,5 jednotek zboží *x*, v zemi *B* dosáhnou za jednotku zboží *y* 0,667 jednotek zboží *x*. Země *B* má tedy komparativní výhodu při produkci zboží *x*, protože obětováním výroby produktu *y* získá více výrobků *x* než země *A*.

Analogicky v zemi *A* za jednotku zboží *x* vyrobí o 2 jednotky zboží *y* více a v zemi *B* vyprodukuje za jednotku zboží *x* 1,5 jednotky zboží *y*. Z toho vyplývá, že země *A* má komparativní výhodu při výrobě zboží *y*, jelikož obětuje-li stejnou produkci zboží *x* jako země *B* na úkor výroby produktu *y*, dosáhne větší produkce výrobku *y* než země *B*.

Výsledkem je specializace výroby zemí dle komparativní výhody, což povede k exportu zboží s komparativní výhodou ze země a k importu produktu bez této výhody. Celková produkce obou zemí stoupne díky již zmíněné specializaci a dělbě práce.

2.4.1 Dopady mezinárodní směny

Vznik volné mezinárodní směny vede k neustávajícímu růstu světové efektivnosti. Mezinárodní trh představuje pole působnosti pro takové výrobce, kteří jsou schopni produkovat a dodávat pořád levnější a kvalitnější zboží než ostatní. Což vede ke snaze hledání procesů, jež snižují náklady nebo rozvíjejí vědeckotechnický pokrok a zvyšují tak technickou úroveň svých výrobků.

Tyto snahy zvyšují tlak na konkurenceschopnost. Ta stanoví podmínky znamenající pro některé výrobce existenční problémy. Málo efektivní výrobci jsou poté nuceni ukončit výrobu, odejít z daného trhu nebo vyvolat tlak na svou vládu s cílem ochránit vlastní výrobní odvětví a vylepšit tak svou hospodářskou situaci na trhu. Sdruží-li se tito výrobci do

zájmových skupin, mají silnější vyjednávací pozici a snáze prosadí své zájmy. Některé vlády zemí pak na základě těchto tlaků nebo ze své vlastní iniciativy ve snaze ochrany domácí ekonomiky, přijmou omezení mezinárodního obchodu.

Nejznámější formou takového omezování jsou cla či celní tarify. Jde o přírážky k ceně dováženého zboží, což zvyšuje cenu dováženého výrobku. Toto omezení umožňuje domácím výrobcům, kteří vyrábějí s vyššími náklady a tím pádem prodávají za vyšší ceny než zahraniční producenti, uspět v konkurenčním boji. Na druhou stranu snižuje ochotu spotřebitelů kupovat zboží se clem z důsledku vyšší ceny.

Clas mohou posloužit na ochranu odvětví, jež jsou důležitá pro zemi z hlediska národní bezpečnosti. Volný obchod by mohl způsobit závislost země na zahraničních dovozech a při válečném konfliktu by na to daná země mohla doplatit. Clas mohou rovněž ochránit mladá odvětví, která se teprve v zemi budují a rozvíjí.

Merkantilistické důvody zavedení celních triér spočívají ve snaze zvyšování bohatství své země, což docílí aktivní obchodní bilance (převaha vývozu nad dovozem). Země zavádí clas na dovoz, případně podporuje vývoz dotacemi exportérů či jinak.

Může nastat stav, kdy někteří výrobci stanoví ceny svých produktů pod úroveň výrobních nákladů (dumping). Důvodů pro dumping je několik, od odstranění konkurenta na trhu po reklamu výrobce. Ovšem vlády států, kterých se dumping dotýká, zavádějí jako protiakci antidumpingové clo, jež má bránit antidumpingovým dovozům.

Celní tarify mohou být také použity jako tzv. odvetné clo, kdy toto omezení použije země, která byla postižena uvalením nějaké formy obchodní bariéry ze strany jiného státu.

Mezi další obchodní bariéry můžeme zařadit kvóty, embargo, prohibitivní clas a netarifní překážky obchodu. Kvóty představují omezení dovážených výrobků. Smyslem dovozních kvót je ochrana domácích producentů, kteří by těžko čelili dovozům dotovaného zboží. Politický zákaz zamezení dovážení nebo vyvážení určitého statku jsou typické znaky pro embargo. Prohibitivní clas působí podobným způsobem jako embargo. Takto označované clo je tak vysoké, že zamezuje ekonomicky jakýkoliv dovoz či vývoz. Netarifní překážky obchodu představují omezení obchodu s určitou komoditou díky normám států, které určují podmínky, které daný výrobek musí splňovat (např. maximální stáří dovážených aut 8 let nebo zcela absurdní omezení ve stanovení tvaru zeleniny).

Vytvoření bariér mezinárodního obchodu souvisí s koncepcí zahraničně obchodní politiky, jež se dělí na liberální a ochranářskou. Liberalismus prosazuje mezinárodní obchod bez překážek. Tedy tato liberální koncepce obchodní politiky pro daný stát znamená, že chrání domácí ekonomiku pomocí cel, kvót apod. málo. Kdežto protekcionismus

(ochranářství) je směr, který omezením a regulací zahraničního obchodu chrání domácí odvětví relativně hodně.

Výhody liberalismu spočívají v růstu světové ekonomiky a životní úrovně díky použití specializace, dělby práce, komparativních výhod a úspor z rozsahu. Liberalismus rovněž dopomáhá ke zvýšení konkurence, což vede k nižším cenám komodit a větším výběru.

Výhody protekcionismu lze nalézt v ochraně strategických odvětví a technologií, v ochraně budujícího se a rozvíjejícího se průmyslu, v zamezování zvětšování rozdílů v životní úrovni mezi bohatými a chudými zeměmi a v omezení vlivu přelévání se poptávkových nebo nabídkových šoků.

2.5 Mezinárodní ekonomická integrace

Integrace z mezinárodního pohledu představuje sblížování států či podružených oblastí do integračních seskupení. Toto sjednocování není aktem okamžitým, předchází mu mnohá jednání a postupnými shodami zúčastněných stran v konkrétních rovinách (politické, hospodářské, vojenské a dal.) vzniká integrační celek.

Mezinárodní ekonomickou integrací chápeme propojování národních trhů v jeden transnacionální hospodářský prostor. Pojetí této integrace může být děleno z hlediska geografického na dvě základní větve, jak zmiňuje Honová (2006) a to na globální ekonomickou integraci a regionální ekonomickou integraci, kde regionem je myšlen dílčí územní celek menšího rozsahu než celosvětového (např. region Severní Amerika – NAFTA).

Taktéž mezinárodní ekonomickou integraci můžeme rozlišit podle národohospodářské sféry, která je integrována. V tomto pojetí se rozlišuje parciální integrace, která se týká dílčí sféry národního hospodářství, a univerzální integrace, čili integrace celého národního hospodářství.

Kaňa (2007) zmiňuje ještě 2 další kritéria formy realizace. Prvním z nich je kritérium odvětvové, kde rozlišujeme vertikální nebo –li sektorovou, integraci, jež sjednocuje jedno nebo více odvětví národního hospodářství, a horizontální integraci, která obsahuje všechna odvětví zúčastněných zemí.

Druhým kritériem je institucionální rozměr, který je rozdělen na mezivládní či mezistátní integraci a nadnárodní nebo-li nadstátní integraci. Při mezivládním sdružování vznikají integrační společenství, kde je zachována plná suverenita členských zemí. Na druhou stranu v nadnárodním propojení dochází k odevzdání části suverenity členských zemí vzniklé nadnárodní instituci.

Mezinárodní ekonomickou integraci můžeme rozdělit podle tradičního členění integračních stupňů na:

- 1) pásmo volného obchodu (free trade area),
  - 2) celní unie (customs union),
  - 3) společný trh (common market),
  - 4) hospodářská unie, hospodářská a měnová unie (economic union, economic and monetary union),
  - 5) politická unie (political union).
- ad 1) Pásmo volného obchodu je nejméně rozvinutým stupněm integrace. Dochází k odstranění cel a kvantitativních omezení pro členské státy, ty si však uchovávají autonomii v celní a obchodní politice vůči nečlenským zemím. Nutnost prokazovat původ zboží, ze které země zboží na trh přichází (např. EFTA, NAFTA).
- ad 2) Celní unií je vytvořeno společné celní území, což vede k vytvoření jednotného celního sazebníku vůči třetím zemím. Odbourává se nutnost prokázání původu zboží (např. Jihoafrická celní unie – SACU, MERCOSUR, ANCOM).
- ad 3) Vytvoření společného trhu umožňuje volný pohyb výrobních faktorů. Obvykle jsou zavedena společná pravidla hospodářské soutěže.
- ad 4) Hospodářská či hospodářská a měnová unie umožňuje start vzájemně koordinovaných politik, také se zavádí společné politiky i s měnovou (společná měna).
- ad 5) Politická unie suverénních států nabývá několika forem: konfederace, federace nebo unitárního státu.

Novějším a více komplexnějším členěním mezinárodní ekonomické integrace je tzv. nové členění integračních stupňů. Má více stupňů, než-li teorie tradičního členění, což přibližuje tuto teorii blíže realitě. Nové členění integračních stupňů se člení na:

- 1) pásmo volného obchodu (free trade area),
- 2) celní unie (customs union),
- 3) primární hospodářská unie,
- 4) rozvinutá hospodářská unie,
- 5) formativní hospodářská a měnová unie,
- 6) úplná (komplexní) hospodářská a měnová unie,
- 7) hospodářská a politická unie (hospodářsko-politická unie).

Kde pásma volného obchodu a celní unie jsou popsány stejně jako v dřívější variantě členění integračních stupňů. Tedy pásma volného obchodu představuje společný trh pro členské státy ovšem s ponecháním si svých celních sazebníků vůči nečlenským zemím. Naproti tomu celní unie tvoří nejen společný trh, ale i společný celní sazebník vůči třetím zemím.

V primární hospodářské unii se uskutečňuje volný pohyb zboží a volný pohyb výrobních faktorů a jsou vytvářeny i společné politiky, ovšem stále existují rozdílná pravidla hospodářské soutěže. Kdežto v rozvinuté hospodářské unii dochází k odbourání rozdílných pravidel hospodářské soutěže, která jsou buď to harmonizována, nebo je zamezeno, aby nedocházelo k bránění volného pohybu.

V rámci formativní hospodářské a měnové unie dochází k zavedení společné měny (= společná měnová politika).

Úplná (komplexní) hospodářská a měnová unie se vyznačuje vysokou úrovní rozvinutosti, větším počtem společných politik, zejména společnou fiskální politikou.

Posledním stupněm je hospodářská a politická unie (hospodářsko-politická unie), která se vyznačuje vytvořením státního celku v podobě konfederace, federace nebo unitárního státu.

Mezinárodní ekonomická integrace znamená tedy propojování národních trhů v jeden transnacionální prostor. Regionální ekonomická integrace je daleko častější než globální.

3 Postavení a úloha WTO

Světová obchodní organizace (WTO) je rozhodujícím aktérem na vyjednávacím poli mezinárodního obchodu. Žádná jiná instituce nedohlíží na zahraniční obchod v takovém rozsahu jako WTO. Vyjednávací prostor, jež byl tvořen formováním WTO, skýtá značný potenciál v ovlivňování světového obchodu a s každým dalším členským státem tyto možnosti ovlivňování rostou.

WTO je mezinárodní organizací, jež se zaměřuje na pravidla vzájemných obchodních vztahů mezi svými členskými státy. Jejím cílem je dosažení plné liberalizace vztahů v mezinárodním obchodě a vytvoření všestranného mezinárodního právního systému, jež by zabezpečil dodržování přijatých pravidel a principů.

3.1 Předchůdci WTO

Mezinárodní obchod byl v 30. letech 20. století omezen světovou hospodářskou krizí, následná druhá světová válka rovněž nepodpořila rozvoj a liberalizaci světového obchodu. Proto již Atlantická charta, jež byla podepsána 14. srpna 1941 americkým prezidentem F. D. Rooseveltem a britským ministerským předsedou W. Churchillem, obsahovala myšlenku o světovém obchodě. V chartě stojí, že USA a VB „...budou usilovat, přihlížejíce náležitě ke svým platným závazkům, aby všechny státy, velké i malé, vítězné i poražené, měly za rovných podmínek lepší přístup k světovému obchodu a ke světovým zdrojům surovin, jichž potřebují ke svému hospodářskému rozkvětu,“ viz Veselý (2000, str. 259). Zde vznikaly první náznaky spolupráce v mezinárodním obchodě. Tyto snahy vrcholily ke konci války a po ní.

V červenci 1944 se konala v Bretton Woods ve státě USA v New Hampshire Měnová a finanční konference Organizace spojených národů (United Nations Monetary and Financial Conference), které se účastnily delegace 44 spojeneckých zemí. Výsledkem byla úmluva o Mezinárodním měnovém fondu (International Monetary Fund) a o Mezinárodní bance pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development), tyto organizace jsou předmětem 4. kapitoly. Mimo jiné byly přijaty četné rezoluce, prohlášení a doporučení. Jedno z doporučení se stalo základem pro další jednání v oblasti zahraničního obchodu, což dokazuje následující citace, Brettonwoodské dohody (1946, s.15): „Konference doporučuje členským státům, aby:

- a) se dohodly o redukci opatření, omezujících mezinárodní obchod, a podporovaly vzájemně výhodné mezinárodní obchodní styky,
- b) se postaraly o řádný odbyt nezbytných statků za ceny spravedlivé jak vůči spotřebiteli, tak vůči výrobcí,

- c) se zabývaly speciálními otázkami mezinárodního rozsahu, jež vzniknou zastavením výroby válečné,
- d) harmonizovaly svou politiku hospodářskou tak, aby zajistily plnou zaměstnanost a stoupající životní úroveň.“

Toto doporučení předurčovalo spolupráci nejen v oblasti mezinárodního obchodu, ale i v celé ekonomické a sociální dimenzi. Což vedlo při vzniku OSN v roce 1945 k vytvoření Ekonomické a sociální rady OSN (ECOSOC), v jejím rámci byla vedena multilaterální obchodní jednání. Tato vyjednávání vedla 18. února 1946 k svolání konferenci OSN o obchodu a zaměstnanosti. Byl ustanoven přípravný výbor, který měl připravit návrh úmluvy projednávaný na konferenci. Spojené státy, které byly členem přípravného výboru spolu s dalšími 17ti státy, předložily návrh charty Mezinárodní obchodní organizace (ITO). Tento návrh obsahoval závazek členských zemí dojednat celní snížení, poskytnout obchodu mezi členskými státy doložky nejvyšších výhod, zákaz vytváření nových systémů preferenčních cel (tento zákaz se nevztahoval na celní unie), vyloučení kvantitativních omezení (např. dovozní a vývozní kvóty nebo platební omezení) a zákaz diskriminace při uplatňování dovolených kvantitativních a jiných omezení. Diskuse přípravného výboru, které pozměnily původní návrh, se konaly v Londýně, od 15. října do 11. listopadu 1946, v New Yorku, od 20. ledna do 25. února 1947 a v Ženevě, od 20. dubna do 22. srpna 1947. Na každém z těchto jednání byl přijat návrh, který se dále diskutoval a dohlazoval na dalších jednáních. Na posledně zmíněné jednání byla navržena Charta Mezinárodní obchodní organizace (tzv. ženevský návrh), který měl být projednáván právě na konferenci svolané ECOSOCem. Během zasedání přípravného výboru v Ženevě začaly státy, jež se účastnily práce komise, jednat spolu s dalšími (celkem jich bylo 23) o mnohostranném snížení cel. Na konci zasedání bylo rozhodnuto, že část Charty, která pojednává o mnohostranných obchodních vztazích, se uvede jako samostatný celek dočasně v platnost a poslouží jako smluvní základna pro dohodnuté celní úlevy. Tato úmluva byla tvořena částmi návrhu Charty a seznamem celních zmírnění (koncesemi), ke kterým se zavázaly smluvní státy. Vznikla Všeobecná úmluva o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and trade – GATT), jež byla připojena k závěrečnému aktu zasedání a ten byl podepsán 30. října 1947. Stejného dne navrhlo a podepsalo 23 států (Australský svaz, Belgické království, Spojené státy brazilské, Barma, Kanada, Ceylon, Republika Chile, Čína, Kubánská republika, Československá republika, Francouzská republika, Indie, Libanon, Velkovévodství Lucemburské, Nizozemské království, Nový Zéland, Norské království, Pákistán, Jižní Rhodesie (dnešní Zimbabwe), Sýrie, Jihoafrické Unie, Spojené království

Velké Británie a Severního Irska a Spojené států americké) protokol o dočasné použitelnosti GATT, který vzešel v účinnost 1. ledna 1948.

21. listopadu 1947 se v Havaně konala Konference OSN o obchodu a zaměstnanosti. Zúčastnilo se jí 56 zemí, které projednávaly ženevský návrh. Jednání konference bylo poznamenáno snahou méně rozvinutých států se slabou měnou, jež se snažily doplnit zmíněný návrh únikovými klauzulemi a dalšími výjimkami, které by umožňovaly činit ochranné a direktivní opatření. Tyto snahy vedly pouze k nepatrným změnám ženevského návrhu, ty však otevíraly pro méně rozvinuté země možnost přijímat ochranná opatření ovšem za úzce specifikovaných podmínek. Také byly přijaty doplňky, které umožňovaly vytváření oblastí volného obchodu a celních unií (první zmínka o těchto pojmech a konceptech fungování v mezinárodní dohodě jako způsob odstranění cel mezi členskými zeměmi). Konference skončila 24. března 1948 podpisem charty, ta ustanovovala zřízení Mezinárodní obchodní organizace (ITO) jako specializované agentury OSN. Za sídlo organizace byla vybrána Ženeva. Mezinárodní obchodní organizace byla schválena v rámci OSN (Chartu ITO podepsalo 54 států), ovšem naskytly se problémy s ratifikací. Prohlášení vlády Spojených států z 6. prosince 1950, o tom že se nebude snažit získat souhlas Kongresu k ratifikaci charty, znamenalo ukončení snah o zřízení ITO. Spojené státy se obávaly, že ITO bude spíše protekcionistickou, než-li liberalizující organizací.

Havanská charta byla prvním souhrnným řešením otázek zahraničního obchodu. I přes neúspěšné schválení členskými zeměmi přinesla několik významných myšlenek, které byly později použity v řadě institucí a smluv, jejichž předmětem snah byla liberalizace mezinárodního obchodu. Mezi hlavní důvody neúspěchu pravděpodobně patří špatné načasování jednotlivých regulačních opatření a již zmíněný odmítavý postoj vlády Spojených států.

Protokol o dočasné použitelnosti GATT nabyl po neúspěchu Havanské charty velkého významu. Jelikož GATT tvořil samostatný celek, který byl připojen k Havanské chartě, nikdy nebyl ratifikován stejně jako Havanská charta (s výjimkou jediného států – Haiti). V platnosti byl pouze již zmiňovaný protokol o dočasné aplikaci, tak tomu bylo až do vytvoření WTO. Tento protokol umožňoval zachovat existující národní právní úpravy i přes konflikt s ustanoveními GATT. Pro smluvní strany, jež ratifikovaly protokol o prozatímní použitelnosti, to znamenalo možnost ponechat si svá ochranná ekonomická opatření (např. dovozní kvóty, diskriminační zdanění, omezování platební bilance).

GATT nebyla mezinárodní organizací, ale mezinárodním režimem, který upravoval společnou činnost smluvních stran. V souvislosti s GATT proto nemluvíme o členech GATT,

ale o smluvních stranách, jež podepsaly protokol o prozatímní aplikaci. GATT rovněž upravuje společnou činnost smluvních stran a to článkem XXV, jež říká, že zástupci smluvních stran se mají čas od času scházet za účelem, aby zajistily provádění ustanovení této dohody a umožňovaly tak dosažení jejich cílů. Každá smluvní strana má na všech zasedáních smluvních stran jeden hlas a k přijetí hmotněprávních a procesních norem je obvykle zapotřebí souhlas prosté většiny smluvních stran, nestanoví-li samotná dohoda jinak.

Cílem GATT, jak vyplývá z preambule, mělo být dosaženo uzavíráním vzájemných a oboustranně výhodných dohod směřujících k podstatnému snížení cel a jiných překážek obchodu a odstranění diskriminace v mezinárodním obchodě. Prostředky, jež měly dopomoci k splnění cílů GATT, spočívaly zejména na poskytování bezpodmínečné doložky nejvyšších výhod a na reciprocitě nabytých a poskytnutých koncesí. Dále k splnění cílů GATT měla pomoci ochrana domácích ekonomik pouze pomocí cel (odstranění mimocelních překážek a zabezpečení nediskriminačního postavení mezi soukromými a státními podniky) a rovněž pomocí vypracování společných programů k rozvoji obchodu.

Mezi základní principy GATT patří zásada nediskriminace (čl. I.), zásada národního zacházení (čl. III), ty zůstaly nezměněny a platí i nadále, a princip svobody tranzitu (průvoz zboží z jednoho státu do druhého přes území třetího státu).

Zásada nediskriminace znamená pro smluvní strany poskytnutí mnohostranné doložky nejvyšších výhod, jak je uvedeno v čl.I. odst. 1. GATT 1947: „Všechny výhody, přednosti, výsady nebo osvobození poskytnuté kteroukoli smluvní stranou jakémukoli výrobku pocházejícímu z kterékoli jiné země nebo tam určenému budou ihned a bezpodmínečně přiznány obdobnému výrobku pocházejícímu z území všech smluvních stran nebo tam určenému.“ Doložka nejvyšších výhod je tedy formulována poměrně obecně, navíc je bezpodmínečná a týká se výhod, jež si smluvní strany poskytly navzájem a také se vztahuje na výhody, které poskytly smluvní strany jiným zemím (zemím mimo GATT).

Zásada národního zacházení či doložka paritní je předmětem čl.III. Tato zásada zajišťuje stejné zacházení domácího a zahraničního zboží uvnitř země. Článek III mj. uvádí: „Smluvní strany uznávají, že vnitřní daně a ostatní vnitřní dávky, jakož i zákony a jiné předpisy ovlivňující prodej, nákup, dopravu, distribuci nebo používání výrobků a vnitřní množství úpravy, nemají být uplatňovány na dovážené či domácí výrobky způsobem, jímž by se poskytovala ochrana domácí výrobě. Výrobky kterékoli smluvní strany dovážené na území kterékoli jiné smluvní strany nebudou podrobeny ať přímo či nepřímo, vnitřním daním ani jiným vnitřním dárkám jakéhokoli druhu vyšším než ony, jímž podléhají přímo nebo nepřímo obdobné domácí výrobky“.

Tvůrci Havanské charty počítaly již od začátku s určitými výjimkami z doložky nejvyšších výhod. Poté, co vznikla GATT jako samostatný celek, byly tyto výjimky její součástí. Konkrétně pak výjimky týkající se pohraničního styku, celních unií a oblastí volného obchodu. Další výjimku obsahuje problematika rozvojových zemí, kde výjimky platí obvykle v jejich prospěch.

Úprava pohraničního styku platí pro pohyb zboží mezi dvěma sousedícími státy s cílem usnadnit bezcelní propouštění zboží běžné spotřeby pro osoby bydlící v pohraničním celním pásmu.

Výjimka z doložky nejvyšších výhod týkající se celní unie a oblasti volného obchodu byla formulována v čl. XXIV. odst.8. takto: „Za celní unii se bude považovat nahrazení dvou nebo více celních území jedním celním územím tak že cla a jiné úpravy omezující obchod se zrušují pro v podstatě veškerý obchod se zeměmi, z nichž se unie skládá nebo alespoň pro v podstatě veškerý obchod s výrobky pocházejícími z těchto území, a že podstatně stejná cla a stejné úpravy obchodu jsou používány každým členem unie při úpravě obchodu s územími mimo unii. Za oblast volného obchodu se bude považovat skupina dvou nebo více celních území, v kterých cla a jiné omezující úpravy obchodu jsou odstraněny pro v podstatě veškerý obchod mezi členskými územími se zbožím pocházejícím z těchto zemí.“ Tato výjimka měla sloužit k zvýšení volnosti obchodu pomocí dobrovolných dohod sjednaných za účelem těsnější integrace hospodářství zemí, které by byly stranami takovýchto dohod. GATT rovněž zabránila zneužívání této výjimky ve prospěch vytvoření celního území nebo oblasti volného obchodu, které by navýšilo cla nebo více omezilo obchod s nečlenskými zeměmi unie či oblasti, ustanovením ve stejném čl. „že účelem celní unie anebo oblasti volného obchodu má být usnadnění obchodování mezi zúčastněnými územími a nikoli vytváření překlad pro obchod ostatních smluvních stran s těmito územími.“ Také toto ustanovení nedovolovalo vyšší nebo více omezující cla než ta, která platí v územích z nichž se celní unie nebo oblast volného obchodu skládá, před jejím vytvořením.

Ještě bych se chtěl zmínit o výjimce z doložky nejvyšších výhod, jež umožňuje za určitých podmínek použít dovozní diskriminační opatření na ochranu platební bilance. Tato výjimka se týká bezpečnosti státu.

GATT byla vedena v duchu všeobecného snižování celních sazeb. Koncesní listiny, které upravovaly celní sazby mezi smluvními stranami, se tak staly nedílnou součástí GATT. Také se státy zavázaly nezvyšovat po určité období (tří let) celní sazby. Změnit nebo odvolat koncesi mohla kterákoliv smluvní strana, vždy prvního dne každého tříletého období nebo jiného období stanoveného smluvními stranami dvoutřetinovou většinou odevzdaných hlasů.

Činnost GATT se původně uskutečňovala na tzv. „celně-tarifních konferencích“, později se tyto mnohostranné jednání smluvních stran začaly nazývat kola jednání (round). Obchodní kola jednání se nazývala dle místa, kde byla konána, nebo dle osoby, která vyvolala či ovlivnila tato jednání. V rámci GATT těchto kol bylo 8, jak je vidět v tabulce 2.1.

Tab. 2.1: Kola jednání GATT

Jednací období	Místo konání	Předmět jednání	Počet účastníků	Úspěchy
1947	Ženeva	cla	23	Podepsání úmluvy GATT, 45.000 celních koncesí ovlivňující 10 miliard dolarů zahraničního obchodu.
1949	Annecy	cla	13	Přijato okolo 5000 celních koncesí.
1951	Torquay	cla	38	Přijato okolo 8700 celních koncesí.
1956	Ženeva	cla	26	Přijaty celní koncese v hodnotě 2,5 miliardy dolarů světového obchodu.
1960-1961	Ženeva (tzv. Dillonovo kolo)	cla	26	Přijaty celní koncese v hodnotě 4,9 miliardy dolarů světového obchodu.
1964-1967	Ženeva (tzv. Kennedyho kolo)	cla a antidumpingová opatření	62	Přijaty celní koncese v hodnotě 40 miliardy dolarů světového obchodu.
1973-1979	Ženeva (tzv. Tokijské kolo)	cla, netarifní opatření a rámcové dohody	102	Dosaženo snížení celních sazeb v hodnotě více než 300 miliard dolarů.
1986-1993	Ženeva (tzv. Kennedyho kolo)	cla, netarifní opatření, pravidla, služby, práva k duševnímu vlastnictví, řešení sporů, vytvoření WTO aj.	123	Rozšíření řady obchodních jednání, vedoucích k snížení tarifů a zemědělských podpor, přijetí dohody, která umožňuje úplný přístup na textilní a oděvní trh rozvojovým zemím, ustavena nová oblast práv duševního vlastnictví a vytvořena WTO.

Zdroj: Rozehnalová (2006), Šroněk (1999), vlastní úpravy.

Kola jednání se zakládala na dvoustranně sjednaných dohodách a konkrétních celních sazbách. Implikace zásady nediskriminace prostřednictvím mnohostranné doložky nejvyšších výhod dopomohla k snížení cel, jelikož se vztahovala na všechny smluvní strany. Kola byla typická zdloouvými vyjednáváním, což je typické i pro dnešní ministerské konference WTO. Takto sjednané celní koncese byly pro delegace jednotlivých zemí snáze obhajitelné, protože zasahovaly do různorodých oborů a poskytovaly domácím ekonomikám mimo nevýhod také výhody.

Kol jednání se účastnily, jak silné země, tak i menší průmyslové a země rozvojové. V mnohostranných jednání tak postavení menších a rozvojových zemí bylo výhodnější než by tomu bylo na bilaterální úrovni. Obecně lze říci, že otázky politicky citlivých oblastí, např. zemědělství, se snadněji uskutečňovaly jako součást komplexních dohod, než-li samostatně.

Za 1. kolo je považováno zasedání v Ženevě v roce 1947, které proběhlo mezi 23 zakládajícími státy (viz výše). Na tomto jednání nebyl podepsán jen protokol o dočasné

použitelnosti GATT, ale také bylo vyjednáno 123 dohod pokrývajících polovinu světového obchodu. Snížení cel bylo možno díky USA, jež bylo ochotno snížit svá cla na dovoz do Evropy, aniž by požadovala po evropských zemích změnu svých obchodních omezení na import. První kola jednání se zaměřovala na redukci celních tarifů, jelikož cla byla v té době velmi vysoká. Až Kennedyho kolo přineslo jednání ohledně antidumpingových opatření. Smluvní strany odsoudily uvádění zboží jedné země na trh druhé země za cenu nižší, než je jeho normální hodnota, ovlivňuje-li, nebo hrozí-li způsobit vážnou újmu škodu výrobnímu odvětví existujícímu na území smluvní strany, nebo zdržuje-li vybudování domácího výrobního odvětví. V tomto duchu byla přijata dohoda o antidumpingu. Následné Tokijské kolo přineslo řadu jednání opět v oblasti snižování celních poplatků, ovšem také přineslo snahu o reformu obchodního systému. Specifikum tohoto kola náleží v působnosti všech přijatých závazů, jelikož poprvé nebyl přijat jeden jediný závazek, ale státy se mohly přihlašovat k jednotlivým dohodám a nečekaly na konečnou dohodu ve všech sektorech. Vyjednaly se dohody o necelních překážkách, které upřesnily výklad některých již existujících pravidel GATT a také přinesly další zcela nová pravidla. Tyto dohody se týkají subvencí a vyrovnávacích cel, technických překážek obchodu (Kodex standartů), importních licenčních postupů, státních zakázek, zjišťování celní hodnoty, antidumpingu (nahrazuje dohodu o antidupingu z Kennedyho kola) a další. Povětšinou se k těmto dohodám připojilo pouze minimum států, zvláště industrializovaných. Nepodařilo se však dohodnout řešení základních problémů v obchodu se zemědělskými výrobky.

I přes svou provizorní povahu, která vydržela 47 let, GATT dopomohla významně k liberalizaci světového obchodu. Při podpisu prozatímního protokolu o dočasné použitelnosti byla průměrná celní sazba výrobků kolem 40%, po necelých padesáti letech byl tento průměr pod 8% stavu padesátých a šedesátých let. Hospodářská recese v sedmdesátých a osmdesátých letech (nová vlna protekcionismu) a nedostačující výsledky Tokijského kola (dohody přijal jen ten stát, který chtěl, a neshoda v zemědělství) upozornily na klesající efektivitu GATT. Od roku 1947, kdy GATT vznikla, se stal světový obchod více komplexnějším a více důležitým, proto mnohé státy považovaly za nutné posílení a rozšíření mnohostranného systém, který byl vytvořen dočasnou aplikací GATT. Rovněž nárůst mezinárodních investic a stále více se rozvíjející obchod se službami, jež nebyl upraven ustanoveními GATT, přesvědčily mezinárodní společenství o potřebě změny v regulaci mezinárodního obchodu. Čtyřleté vyjednávání a úsilí států od roku 1982 vyústilo ve svolání Uruguayského kola. Poslední obchodní kolo probíhalo v letech 1986 – 1994, kterého se zúčastnilo 123 států. Výsledkem těchto jednání bylo snížení celních sazeb, integrace

zemědělství pomocí Agrární dohody do multilaterálního systému a rozšíření multilaterálního systému na oblast služeb a duševního vlastnictví. Ale nejvýraznějším výsledkem těchto jednání bylo založení Světové obchodní organizace (WTO).

3.2 Světová obchodní organizace (WTO)

Uruguayské kolo skončilo 15. dubna 1994 v Marrákeši v Maroku podepsáním závěrečného aktu, jež potvrdil jeho výsledky. Kromě nespočetného množství dohod, rozhodnutí, deklarací a ujednání vztahující se k těmto dohodám³ byla přijata Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) a 1.1.1995 vstoupila v platnost. V českých právních normách ji najdeme jako Zákon č. 191/1995 Sb. o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).

V následující tabulce 2.2 jsou znázorněny hlavní rozdíly mezi GATT a WTO, které jsou dále v textu rozepsány. GATT byla původně myšlena jako prozatímní úprava. S nadsázkou by se dalo říct, že WTO je jejím výsledkem, tedy přesněji výsledkem 50leté snahy o liberalizaci světového obchodu.

Tab.2.2: GATT vs. WTO

GATT	WTO
dočasné fórum	stálé fórum
mezinárodní režim	mezinárodní organizace
smluvní strany	členové
pouze obchod se zbožím	obchod se zbožím a službami, práva duševního vlastnictví
závazky pro státy, které se k dohodám přihlásili	dohody představují závazky pro všechny členy

Zdroj: vlastní tvorba.

GATT tvořila v historii dočasné fórum pro regulaci mezinárodních obchodních vztahů, WTO představuje stálé fórum, což je deklarováno v Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Dohoda rovněž uděluje WTO institucionální formu mezinárodní organizace, kdežto GATT byla mezinárodním režimem, v jehož působnosti jednaly smluvní strany, nikoli členové jak je tomu ve WTO, o liberalizaci světového obchodu. GATT je a byla dohodou upravující obchod se zbožím, v rámci WTO byly přijaty další dohody (GATS, TRIPS), jež regulují obchod službami a práva duševního vlastnictví. Tokijské kolo přineslo dobrovolnost přijetí dohod, jež byly vyjednány v rámci kol, naproti tomu všechny dohody schválené na půdě WTO musí dodržovat každá členská země.

³ Seznam všech dohod přijatých 15. dubna 1994 v Marrákeši naleznete v příloze.

Tabulka 2.3 znázorňuje chronologicky od nejstaršího setkání přehled konaných ministerských konferencí WTO s místy konání a počtem členů WTO v té době.

Tab.2.3: Ministerské konference WTO

Datum konání	Místo konání	Počet členů WTO
9. - 13.12. 1996	Singapore	128
18. - 20.5. 1998	Ženeva	132
30.11. - 3.12. 1999	Seattle	135
9. - 14. 11. 2001	Dohá	142
10. -16.9. 2003	Cancún	146
13. - 18.12. 2005	Hong Kong	149
30.11. - 3.12. 2009	Ženeva	153

Zdroj: World Trade Organization (duben 2009), vlastní úpravy.

WTO se poprvé sešla na ministerské konferenci v Singapuru v roce 1996. Tato konference navazovala na Uruguayské kolo GATT. Výsledkem této konference bylo založení nových pracovních skupin, které se zaměřovaly na obchod a investice, hospodářskou soutěž a transparentnost ve veřejných zakázkách (singapurské otázky, tj. oblasti zabývající se transparentností při zadávání veřejných zakázek, usnadněním obchodu (celní problematiky), oblastí obchod a investic a oblastí obchod a hospodářská soutěž). Další ministerská konference se uskutečnila v roce 1998 v Ženevě, která měla především hodnotící charakter a byla spojena s oslavami 50. výročí vzniku GATT. Na konci roku 1999 se uskutečnila třetí konference ministrů v Seattlu, která měla započat nové kolo mnohostranných obchodních jednání. Tato konference ale skončila neúspěchem, protože jednotlivé státy měly různé názory a nedokázaly se shodnout. V roce 2001 se konala ministerská konference v Dohá, jejímž cílem bylo projednání problematiky mezinárodního obchodu. Balík projednávaných otázek z této konference byl přijat jako dokument s názvem Rozvojová agenda z Dohá, která měla zlepšit přístup na trh třetích zemí pro zemědělské a průmyslové výrobky. Výsledku z této konference ale nebylo ještě dosaženo. O dva roky později, tzn. v roce 2003, proběhla již pátá ministerská konference v Cancúnu, která se vůbec nevydařila, jelikož na této konferenci byly členské státy názorově rozděleny jak v singapurských otázkách, tak v problematice zemědělství. Zatím předposlední ministerská konference se uskutečnila v roce 2005 v Hongkongu k 10. výročí vzniku WTO, která měla zakončit celé kolo jednání. Toto kolo ale nebylo ukončeno z důvodu minimálního pokroku. Výsledkem této konference je uzavřená dohoda, která se týká zemědělství, rozvojové pomoci a bavlny. V roce 2006 proběhlo jednání v Ženevě mezi šesti nejvýznamnějšími partnery WTO, kde znovu k dohodě mezi těmito státy nedošlo, a proto Pascal Lamy (generální ředitel WTO) přerušil kolo jednání, které začalo v Dohá. V prosinci 2009 proběhla sedmá ministerská konference v Ženevě, která nebyl

primárně zaměřena na ukončení agendy z Dohá. Na zasedáních se delegace vyjadřovali ke stávajícím otázkám nynější i budoucí podoby multilaterálního systému.

WTO je tedy instituce, která se zabývá pravidly obchodních vztahů mezi jednotlivými členskými státy. Jejím hlavním úkolem je proto podporovat rozvoj mnohostranného mezinárodního obchodu v rámci světové ekonomiky.

Činnost WTO vychází z dohod dojednaných v rámci Uruguayského kola GATT. Tyto dohody vytváří právní základ pro pravidla mezinárodního obchodu, které se členské státy zavázaly dodržovat. Hlavní funkcí WTO je na tyto dohody dohlížet a podporovat jejich naplňování a snažit se dosahovat cílů v nich obsažených. Mezi hlavní funkce WTO dále patří poskytnutí prostoru pro vyjednávání mnohostranných obchodních vztahů a také pro jednání ohledně otázek vyskytujících se v již přijatých dohodách. WTO tak plní funkci fóra multilaterálních obchodních jednání. Činnost organizace se také vztahuje na řešení sporů mezi členy a na spravování mechanismu přezkoumávání obchodní politiky. Pro rozvoj světové hospodářské politiky spolupracuje s IMF a se skupinou Světové banky.

„Cílem WTO je dosažení plné liberalizace mezinárodních obchodních vztahů a vybudování univerzálního mezinárodního právního systému, který by zajišťoval plnění přijatých principů a pravidel“. Svatoš (2009, s. 60)

Principy fungování WTO

Systém dohod, jenž byl vytvořen po letech multilaterálních jednání, vykrytalizoval několik principů, jimiž se řídí negociace ve WTO. Tyto principy propojují celý systém mnohostranných vyjednávání. Dopomáhají k zajištění rozvoje základního cíle snah ve světovém obchodě tedy k jeho liberalizaci. Základy těchto principů byly již ve smlouvě GATT, kde se osvědčily a zajisté usnadnily chod dočasné aplikace všeobecné dohody. Jedná se o následující principy WTO:

- 1) obchod bez diskriminace,
- 2) režim národního zacházení,
- 3) uvolňování obchodu,
- 4) předvídatelnost,
- 5) spravedlivá hospodářská soutěž,
- 6) podpora rozvoje a ekonomických reforem.

ad 1) Obchod bez diskriminace (zásady nediskriminace, odstranění diskriminace, či nediskriminace v mezinárodním obchodě mezi obchodními partnery) realizován doložkou nejvyšších výhod je považován za jednu z největších výhod. Pozitivum spočívá ve stejném zacházení pro všechny členy WTO, mezi domácími a zahraničními dodavateli nejsou činěny

žádné rozdíly. Ovšem existují výjimky, které omezují působnost této doložky. Např. země mohou vytvořit dohodu o volném obchodu, která se vztahuje pouze na určité zboží, s nimiž se obchoduje v rámci skupiny – diskriminace vůči zboží z venku. Další výjimku mohou dát jednotlivé země rozvojovým zemím a tím jim zajistit zvláštní přístup na své trhy. Obecně tedy můžeme říci, pokud země snižuje obchodní bariéry nebo otevírá trh, musí tak činit pro stejné zboží, nebo služby, pro všechny obchodní partnery.

Tab. 2.4: Příklady výjimek

článek	výjimka
VI.	antidumping
XII.	platební bilance
XIV.	výjimka ze zásady nediskriminace
XVIII.	nedospělá odvětví
XIX.	nouzová opatření při dovozu
XX.	všeobecné výjimky
XXI.	bezpečnost
XXIV.	zóny volného obchodu a celní unie
XXV. odst. 5	vynětí smluvního státu v případech nepředvádáných textem
XXXVI.- XXXVIII. (část IV.)	obchod a rozvoj méně rozvinutých zemí (přijetí v roce 1964, průlom do zásady reciprocity od rozvojových zemí se neočekává poskytování vzájemných výhod)

Zdroj: Novák: Mezinárodní politická ekonomie (2006, s.84).

Zde bych chtěl upozornit na aplikaci doložky nejvyšších výhod Evropskou unií, která podle zprávy The future of the WTO (2004) plně aplikuje doložkou pouze na 9 států.

ad 2) Režim národního zacházení, tento princip v sobě obsahuje zásadu, že by se mezi domácími a zahraničními dodavateli neměly dělat žádné rozdíly, což znamená rovné podmínky pro všechny. Totéž by mělo platit nejen u zboží, ale také u služeb, autorských práv a patentů.

ad 3) Uvolňování obchodu, vede ke snižování obchodních bariér a to je jedním z nejvíce viditelných prostředků pro podporu mezinárodního obchodu. K těmto překážkám patří cla (případně tarify), zákazy dovozu nebo kvóty, které omezují množství zboží selektivně. Čas od času se projeví i další bariéry v podobě byrokracie, nebo také politiky směnných kurzů. Dohody WTO umožňují státům zavádět změny postupně a to prostřednictvím „postupné liberalizace“.

ad 4) Snahou vlády by mělo být, aby podnikatelské prostředí bylo nejen stabilní, ale také předvídatelné. Tím, že podnikům dá slib, že se například uvolní nějaká obchodní bariéra, tak jim tím také dává určitou pobídku nejen na investice, ale také se tím vytvoří nová pracovní místa a pro spotřebitele to znamená, že se zvýší výběr určitého zboží a sníží se ceny na základě výhod hospodářské soutěže. Dohody WTO vyžadují, aby vlády pravidelně

zveřejňovaly své politické praktiky v rámci své země. Pravidelný dohled nad národní obchodní politikou poskytuje další prostředek k prosazování transparentnosti nejen na domácí, ale také na mezinárodní úrovni.

ad 5) WTO je někdy popisována jako instituce volného obchodu, ale není to zcela přesné. Tento systém má umožnit tarify a za určitých okolností i jiné formy ochrany. Přesněji řečeno, jedná se o systém pravidel věnovaných otevřené, spravedlivé a nenarušené hospodářské soutěži. Tyto pravidla mají zajistit spravedlivé obchodní podmínky.

ad 6) Protože více než tři čtvrtiny členů WTO tvoří rozvojové země a země v přechodu na tržní hospodářství, tak se WTO snaží přispívat k celkovému rozvoji pro tyto méně vyspělé členské státy.

3.3 Organizační struktura WTO

Ministerská konference je nejvyšším rozhodovacím orgánem, schází se zpravidla jednou za dva roky (první setkání bylo v Singapuru v roce 1996). Na této konferenci se setkávají ministři obchodu a průmyslu všech členských zemí. Pravomocí Ministerské konference je rozhodovat o záležitostech kterékoliv z multilaterálních smluv. Rovněž jmenuje generálního ředitele WTO a ustanovuje jeho povinnosti a délku trvání jeho mandátu. Na nalezení konsenzu se podílí celá členská základna. Tam, kde nalezení konsenzu není možné, lze uplatnit rozhodnutí hlasováním (rozhodování většinové). V tomto případě má každá členská země jeden hlas. Toto rozhodování ale není typické.

Druhým hlavním orgánem je Generální rada, která se skládá z vyslanců a vedoucích delegací při ženevské úřadovně WTO a vede organizaci v době mezi ministerskými konferencemi (v podstatě má stejné pravomoci jako Ministerská konference). Generální rada se podle potřeby schází, aby vykonávala funkce Orgánu pro řešení sporů a Orgánu pro přezkoumávání obchodní politiky. Generální radě jsou podřízeny tři pracovní orgány – rady. Rady se zabývají jednotlivými oblastmi obchodu. Jedná se o rady pro:

- obchod se zbožím ,
- obchod se službami,
- obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví.

Tyto orgány dohlíží nad prováděním příslušných dohod pomocí svých pravomocí, jež jsou jim uděleny příslušnou dohodou (GATT, GATS, TRIPS). Je-li potřeba, můžou jednotlivé rady zřídit podřízené orgány.

Výbory navazující na Rady, jsou výkonnými orgány a zabývají se specializovanými oblastmi obchodu (např. Výbor pro zemědělství, Výbor pro přístup na trh, Výbor pro

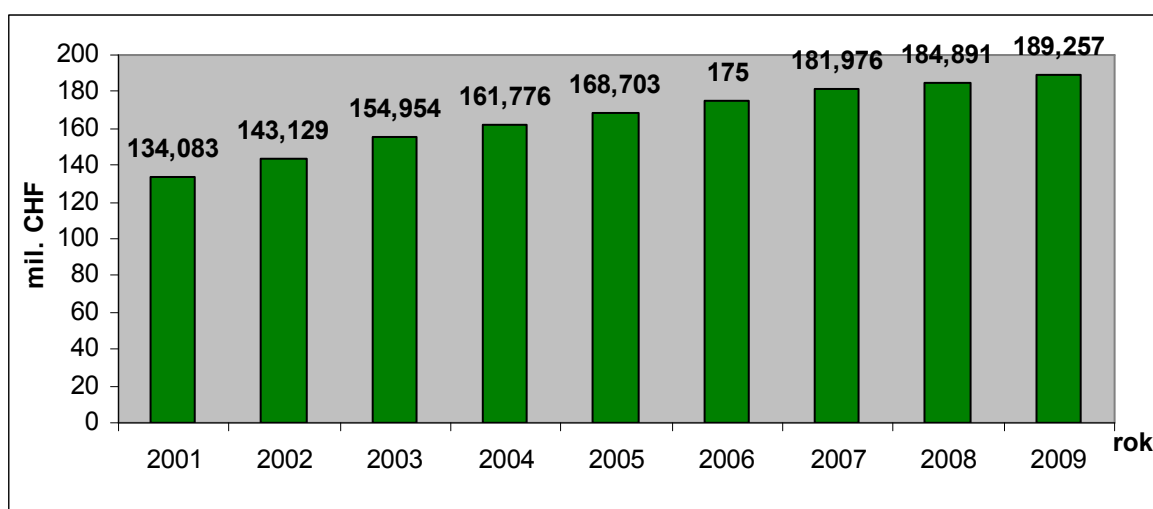
antidumping, Výbor pro ochranná opatření, Výbor pro subvence a vyrovnávací opatření, Výbor pro technické opatření a další). Mimo tento rámec Rad má WTO některé další výbory, které spadají pod Konferenci ministrů a plní úkoly pověřené Generální radou. Jedná se o tyto výbory:

- Výbor pro obchod a rozvoj,
- Výbor pro omezení, uplatňovaná z důvodu platební bilance,
- Výbor pro rozpočet, finance a správu,
- Výbor pro obchod a životní prostředí,
- Výbor pro regionální obchodní dohody.

Sídlo sekretariátu WTO je v Ženevě a má asi 630 zaměstnanců. V čele sekretariátu stojí generální ředitel, kterého volí ministerská konference na čtyřleté funkční období. Sekretariát má za úkol administrativní a technickou podporu WTO. Poskytuje tedy služby orgánům WTO, vztahující se k negociačním procesům a k realizaci přijatých dohod. Rovněž poskytuje služby formou technické pomoci rozvojovým zemím, nejvíce pak nejméně rozvinutým zemím. Realizuje analýzy světového obchodu a obchodní politiky, poskytuje právní služby při urovnávání sporů. Podílí se na pracích souvisejících s přijímáním nových členů a poskytuje rady zemím ucházejícím se o členství.

Generální ředitel předkládá Výboru pro rozpočet, finance a správu roční návrh rozpočtu a výroční finanční zprávu WTO. Ten posléze posoudí návrh rozpočtu a učiní doporučení Generální radě. Poté Generální rada schválí roční návrh rozpočtu dvoutřetinovou většinou, která bude zahrnovat více než polovinu Členů WTO. Rozpočet WTO v roce 2009 činil 189 mil. CHF. V následujícím grafu jsem vyobrazil výše rozpočtů WTO od roku 2001.

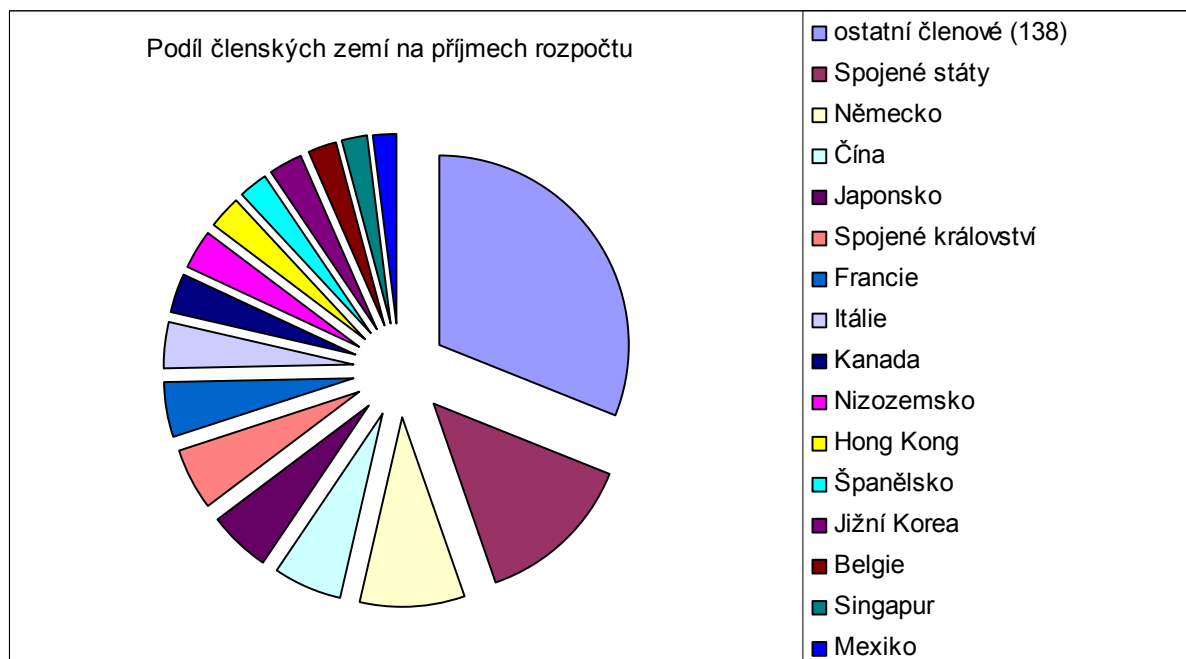
Graf 2.1: Rozpočet WTO v letech

Zdroje: World Trade Organization (duben 2009), vlastní úpravy.

Většina příjmů do rozpočtu WTO přichází z příspěvků všech 153 členů. Příspěvky jsou stanoveny podle podílu na mezinárodním obchodě. V následujícím grafu jsem znázornil podíl členských zemí na příjmech rozpočtu WTO v roce 2009. Pro snadnější znázornění jsem zobrazil 15 největších přispěvatelů, ostatní členské země tvoří samostatnou skupinu.

Graf 2.2: Podíl členských zemí na příjmech rozpočtu 2009

Zdroje: World Trade Organization (duben 2009), vlastní úpravy.

Jak již bylo několikrát zmíněno WTO má aktuálně⁴ 153 členů⁵, kde posledním přistoupičím 23. července 2008 byl stát Kapverdy. 30 zemí je vedeno pod statutem pozorovatelů.⁶ Z toho 29 z nich musí zahájit přístupová jednání do pěti let od momentu, kdy se staly pozorovateli, výjimkou je Vatikán. Novými členy se mohou stát ty státy (eventuálně celní unie), jež disponují plnými pravomocemi v oblasti obchodní politiky a dalších záležitostech upravených WTO. Žádost každé z ucházejících se zemí o členství se posuzuje sám podle určité procedury. Země je přijata na základě podmínek ujednaných mezi ní a WTO. O definitivním přístupu rozhoduje Ministerská konference dvoutřetinovou většinou. Nový člen musí přijmout všechny závazky a koncese, jež přijali stávající členové.

Jedním z nejvýznamnějších pozorovatelů je Rusko. To se uchází o vstup do WTO od roku 1993 společně s Ukrajinou. Ukrajina vstoupila do WTO v roce 2008 a Rusko zatím nikoliv, jelikož neodstranilo ještě veškeré překážky a nesplnilo tak požadavky WTO. Mezi tyto překážky řadíme zemědělskou politiku Ruska a to především jeho systém dotací. Dále je

⁴ Ke dni 7. května 2010.

⁵ Seznam členů s daty vstupu do WTO naleznete v příloze.

⁶ Seznam pozorovatelů naleznete v příloze.

to nedostatečná ochrana práv duševního vlastnictví, která je trnem v oku především pro USA, protože se obávají nelegálního šíření produkce amerického filmového průmyslu. Mezi Ruskem a pracovní skupinou proběhlo již třicet oficiálních jednání. Vstup Ruska do WTO by mohl ovlivnit především vztahy s Ukrajinou, jelikož obchodní vztahy by byly snadněji řešitelné v rámci pravidel WTO než na bilaterální úrovni. Vstup Ruska do WTO, ale může také přinést určité komplikace, neboť Ukrajina a Gruzie se staly členy WTO dříve než Rusko. A proto mohou být některé neobchodní spory ve vztahu s přijímacími procedurami přeneseny na půdu WTO.

EU je pro maximální odstranění ruských vývozních cel. Chce po Rusku, aby se vzdalo svých vývozních cel, které uvalilo na některé suroviny. Dalším diskutabilním bodem jsou železniční tarify, které podle EU zvýhodňují ruské přístavy.

V září letošního roku se EU dohodla s Ruskem, že by mohlo Rusko předložit svou žádost o vstup do WTO ještě do konce letošního roku. Rusko vidí svou příležitost vstoupit do této organizace během následujícího roku. Vstup Ruska do WTO v minulém roce zablokovaly USA po vojenské invazi Ruska do Gruzie. Dalším důvodem byl obchodní spor Moskvy s Washingtonem o zákazu dovážet americké hovězí kvůli zdravotním obavám.

3.3.1 Rozhodovací proces ve WTO

Přijímání rozhodnutí na půdě WTO se nese v duchu praktik založených v GATT 1947 a to cestou konsensu. Což znamená, že konkrétní orgán přijal řešení v dané otázce, o níž bylo jednáno cestou konsensu, zda-li se žádný přítomný člen jednání nepostaví výslovně proti navrhovanému řešení. Jestliže není možné dosáhnout shody, existují pravidla pro hlasování, kde zásadou je jedna země, jeden hlas. Na rozdíl pravidel hlasování Mezinárodního měnového fondu nebo Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, jež používají hlasování podle podílů příspěvků. Pravidla hlasování WTO zvýhodňují menší a rozvojové země, neboť nejsou ekonomicky silné a jejich počet převyšuje vyspělé státy. Také z hlediska institucionalizace svých ekonomik jsou na tom značně za vyspělými státy, což někdy brání jednak k důraznému prosazování pravidel a jednak jejich negociační možnosti jsou omezené.

Členské státy se spojují ve sféře WTO do skupin a aliancí, které mívají povětšinou společného mluvčího a nebo společný vyjednávací tým. Tento proces je dopadem regionální ekonomické integrace. Ve WTO se tvoří také neformální skupiny, které se často tvoří za účelem snadnější koordinace společného zájmu konkrétních členských států a někdy po dosažení cíle takto vytvořené seskupení ukončí svou činnost. Nejkomplexnější skupinou je

EU⁷, jelikož ta představuje celní unii se společnou vnější obchodní politikou a tarifem, členské státy koordinují své pozice v Bruselu. Jednotný názor za Unii prezentuje Evropská komise. Sdružení států jihovýchodní Asie (ASEAN)⁸ tvoří skupinu sdílející mnoho společných zájmů a tudíž je schopna koordinovat své pozice a hovořit jedním hlasem. Funkce mluvčího koluje mezi členskými státy a bere zřetel na projednávané otázky na půdě WTO. Analogické stanovisko k WTO má Společný trh jihu (MERCOSUR).⁹ Mezi další skupiny zemí prosazujících jednotné stanovisko ve WTO patří: Dohoda o severoatlantickém volném obchodu (NAFTA)¹⁰, Skupina Latinskoamerických a Karibských států (GRULAC)¹¹, ACP¹², LDC¹³ a další.

V některých vytvořených seskupení a aliancích může dojít ke střetu zájmů a pak je těžké odhadnout stanovisko takovýchto členů.

V oblasti zemědělství se zformovalo přes 20 vyjednávacích skupin, které prezentují společné návrhy nebo jednají pro společnou věc. Mezi nejznámější patří Cairnská skupina,¹⁴ ta vznikla už před zahájením Uruguayského kola jednání. Byla založena pro podporu liberalizace obchodu zemědělskými produkty. Členové této skupiny zemí nemají zdroje na konkurenci s většími státy, které poskytují domácí a exportní dotace svým zemědělcům.

Na Ministerské konferenci v Cancúnu se představila nová skupina zemí G20¹⁵, jež zahrnuje přibližně 60% světové populace, 26% světového vývozu zemědělských produktů a přes 70% světové zemědělské produkce vůbec. Tato skupina v podstatě nahradila Cairnskou skupinu ve vyjednávání v oblasti zemědělství. G20 je neformálně vedená Brazílií, která se snaží diskuse zaměřit na zemědělský protekcionismus vyspělých zemí. Výsledkem těchto snah bylo schválení dohody na Konferenci ministrů v Honkongu, která počítá s odstraněním

---

⁷ 27 států – Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spolková republika Německo, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

⁸ 10 států – Brunej, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Singapur, Thajsko, Vietnam.

⁹ Celkem 10 států, z toho 5 členských zemí: Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay, Venezuela a 5 přidružených zemí: Bolívie, Ekvádor, Chile, Kolumbie, Peru.

¹⁰ 3 státy - Kanada, Mexiko, USA.

¹¹ 33 států - Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Barbados, Belize, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Dominika, Dominikánská republika, Ekvádor, Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaika, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Surinam, Trinidad a Tobago, Uruguay, Venezuela.

¹² Skupina 79 afrických, karibských a pacifických států (z toho 58 členských zemí WTO) s preferenčními obchodními vztahy s EU

¹³ Skupina 32 nejméně rozvinutých zemí, členů WTO, definovaných podle škály OSN.

¹⁴ Tvoří ji 19 států – Argentina, Austrálie, Bolívie, Brazílie, Kanada, Chile, Kolumbie, Kostarika, Guatemala, Indonésie, Malajsie, Nový Zéland, Pákistán, Paraguay, Peru, Filipíny, Jižní Afrika, Thajsko, Uruguay.

¹⁵ 23 zemí - Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Čína, Kuba, Ekvádor, Egypt, Guatemala, Indie, Indonésie, Mexiko, Nigérie, Pákistán, Paraguay, Peru, Filipíny, Jižní Afrika, Tanzanie, Thajsko, Uruguay, Turecko a Venezuel.

vývozních subvencí pro zemědělce do roku 2013. Původní návrh o zamezení deformace světového agrárního trhu počítal s odstraněním již do roku 2010, což neprošlo přes USA a EU, kterých se tento návrh týká nejvíce.

3.4 Dohody v rámci WTO

Jedná se o mnohostranné dohody, které jsou závazné pro všechny členské státy. V současnosti je uzavřených přibližně 60 dohod. Většina z těchto dohod je výsledkem jednání Uruguayského kola GATT. Tyto dohody se týkají zboží, služeb a duševního vlastnictví, dále se doplňují tzv. listiny koncesí, ve kterých jsou závazné podmínky pro přístup na trh každého členského státu Evropské unie (EU). Tyto listiny se např. týkají celní ochrany a povolené úrovně exportních dotací. WTO sjednává i vícestranné dohody. Jedná se např. o dohody, které se týkají obchodu s civilními letadly a vládními zakázkami. Vícestranné dohody jsou ale dobrovolné, a proto platí pouze v některých členských státech WTO.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)

Vlády jednotlivých členských států se dohodly, že omezí své právo jednat jednostranně, čili nejednat bez konzultace s ostatními státy, v otázkách obchodní politiky a podepsaly Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade). GATT je mnohostranná dohoda obsahující pravidla pro řízení obchodu a pro fórum, k jednání o obchodních záležitostech a řešení obchodních sporů mezi členy. GATT je pro spotřebitele velmi významná. Vytváří nejen pravidla, ale také postupy vytvářející rámec pro mezinárodní obchod a obchodní politiku.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu z roku 1994 výrazně doplnila původní dohodu z roku 1947 a byla začleněna do Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Hlavním záměr GATT 94 je rozšíření a podpora obchodních výměn. K tomu jsou ve Všeobecné dohodě o clech a obchodu zakomponovány již zmíněné principy, které byly také součástí GATT 47.

Všeobecná dohoda o obchodu službami (GATS)

Tato dohoda stanovuje operační a právní rámec, který se zabývá liberalizací a postupným odstraněním bariér mezinárodního obchodu se službami za účelem nenávratnosti těchto změn. GATS se skládá ze tří částí – rámec pro všeobecné principy a povinnosti, časový program závazků jednotlivých zemí na poskytnutí přístupu na svůj trh ve specifických sektorech a přílohy, které konkrétně určují, jak bude dohoda fungovat v některých odvětvích služeb. Tato dohoda dodržuje principy nediskriminace, které zaručují poskytnutí nejvyšších výhod a národního zacházení. GATS také definuje služby ve čtyřech kategoriích – příhraniční

služby, spotřeba v zahraničí, založení komerční přítomnosti v jiné zemi a přítomnost fyzických osob. Jednání, která se zabývají konkrétními národními závazky, jsou založená na pozitivním výčtu metod. Tzn., že každá země si připraví výčet sektorů a služeb, které chce liberalizovat. Ostatní sektory služeb v této zemi jsou pak od liberalizace osvobozené. GATS je proto otevřenější jednotlivým požadavkům vlád na rozdíl od ostatních dohod. Sektory, které jsou už ale otevřené, nemohou být poté zavřeny následujících 20 let.

Dohoda o duševním vlastnictví v oblasti obchodu (TRIPS)

Cílem této Dohody je zmenšit deformace a překážky mezinárodního obchodu při zajištění účinné a přiměřené ochrany práv k duševnímu vlastnictví. TRIPS určuje práva duševního vlastnictví osobám, která se týkají výtvorů jejich mysli, přičemž hodnota duševního vlastnictví je závislá na kvalitě informací, užitečnosti a na poskytnuté právní ochraně. Tato ochrana zahrnuje autorská a příbuzná práva, ochranné známky, zeměpisná označení, průmyslové vzory, patenty, copyright a obchodní značky. Tvůrci mají výhradní právo na využití svých výtvorů na určité časové období. Mezi základní principy patří nediskriminace, technologický pokrok a rovnováha. Rovnováha má zaručit, že ochrana duševního vlastnictví, bude přispívat k technické inovaci a transferu technologií. Členské země WTO mohou sami určit způsob jakým budou uplatňována ustanovení této dohody v rámci svého národního právního systému.

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (DSU)

Taktéž jako předešlé představené dohody je i toto ujednání součástí Dohody o zřízení WTO a pojednává o pravidlech a postupu řízení při řešení sporů, které vzniknou ze všech dohod, jež jsou součástí WTO. Spory jsou řešeny prostřednictvím Orgánu pro řešení sporů (DSB), který provádí konzultace a případně svolává navazující panelové diskuse, jež se skládají ze skupiny odborníků.¹⁶ Ta na základě stanovisek sporných stran předloží nález DSB, pokud se nedospěje k vzájemně uspokojivému řešení. Orgán pro řešení sporů rozhodne o výsledku na základě závěrečné zprávy skupiny odborníků. Proti zprávě se lze odvolat k Odvolacímu orgánu, jenž je pod DSB. Ujednání udílí sporným stranám povinnost bezodkladně provádět doporučení nebo rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů. V případě, že tato doporučení nebo rozhodnutí nebudou provedena v rozumné době, jsou v ujednání stanoveny sankce (vyrovnání a suspenzace koncesí nebo jiných závazků dle přijatých dohod).

---

¹⁶ Skupiny odborníků jsou složeny z kvalifikovaných osob, jež mají znalosti o mezinárodním obchodě a jsou nezávislí. Členové těchto skupin jsou vybíráni ze seznamů, které vede Sekretariát, do něhož navrhuje jména osob členské země. Skupina bývá složena ze tří někdy z pěti členů.

4 Vybrané organizace a jejich vliv na zahraniční obchod

Mezinárodní obchod je ovlivňován všemi svými aktéry, ať už přímo či nepřímo. V předcházející kapitole jsem se pokusil popsat postavení nejhlavnějšího aktéra zahraničního obchodu, WTO. Mezinárodní obchod ovlivňují nejen zahraničně obchodní politiky států, ale také mezinárodní měnová spolupráce, poskytování zahraničních kapitálových investic či zásady obchodních smluv. Můj výběr organizací pro tuto kapitolu se vztahuje právě na takové instituce, které mají ve své gesci výše uvedené oblasti.

Základem pro první dvě zkoumané instituce byla Měnová a finanční konference Organizace spojených národů (United Nations Monetary and Financial Conference) v Bretton Woods ve státě USA v New Hampshire, která se konala v červenci 1944 a účastnily se jí delegace 44 spojeneckých zemí. Výsledkem konference byla úmluva o Mezinárodním měnovém fondu (International Monetary Fund - IMF) a o Mezinárodní bance pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD).

Třetí sledovanou institucí je nezávislá mezivládní organizace UNIDROIT, jejímž cílem je studovat potřeby a metody pro modernizaci, harmonizaci a koordinaci soukromého práva, především práva obchodního.

4.1 Mezinárodní měnový fond (IMF)

Mezinárodní měnový fond byl vytvořen na základě dohod z Bretton Woods. Jedná se o mezinárodní organizaci přidruženou k OSN. Účel IMF viděli jeho tvůrci v podpoře mezinárodní měnové spolupráce prostřednictvím stálé instituce, která by poskytovala zařízení k poradám a ke spolupráci v mezinárodních měnových problémech. IMF byl rovněž vytvořen pro usnadnění rozvoje mezinárodního obchodu, což přispívá k plné zaměstnanosti a zvyšování reálného důchodu.

IMF tedy pracuje na posílení celosvětového růstu a ekonomické stability. Poskytuje politické poradenství a financování členům při hospodářských potížích a také spolupracuje s rozvojovými zeměmi, aby dosáhly makroekonomické stability a snižování chudoby.

Klíčové činnosti IMF spočívají v poskytování:

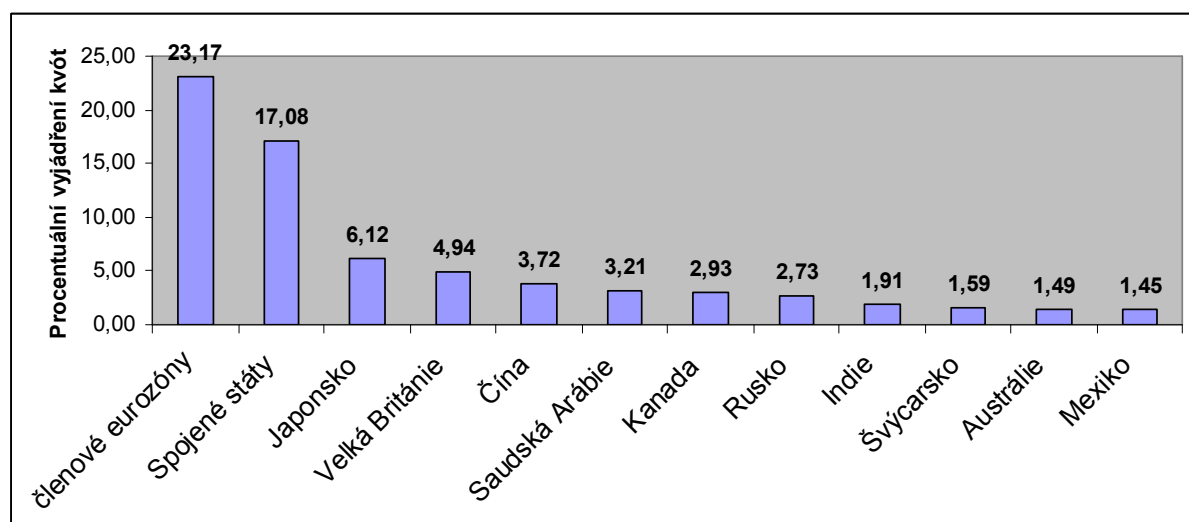
- rad vládám a centrálním bankám na základě analýzy ekonomických trendů a zkušeností z dřívější situací,
- výzkumu, statistik, prognóz a analýz založených na sledování globálních, regionálních ale i jednotlivých ekonomik a trhů,
- půjček na pomoc zemím v překonávání hospodářských potíží,

- zvýhodněných půjček na pomoc proti chudobě v rozvojových zemích, a
- technické podpory, která je zaměřena na pomoc řízení ekonomik.

K hlavním právům členských států patří možnost získat finanční zdroje a právo účastnit se předpovídání a ovlivňování otázek mezinárodního měnového systému. Členství ve fondu poskytuje státům zvýšenou úvěrovou důvěryhodnost na mezinárodních kapitálových trzích, možnost členství ve skupině Světové banky, možnost použít již zmíněné technické podpory atd. Vedle práv mají členské země všeobecné závazky, které musí plnit. Členské státy nesmí bez souhlasu fondu zavádět omezení při mezinárodních platbách s ostatními členy, nesmí se účastnit jakýchkoliv diskriminačních měnových úprav. Fond může od členů vyžadovat rozličné informace o stavu devizových rezerv, o platební bilanci, o stavu zahraničních investic, o státních příjmech, cenových indexech a dalších. Členové mají rovněž povinnost splatit členskou kvótu, splácet přijaté úvěry, usilovat o konvertibilitu vlastní měny atd.

Po vstupu do IMF je každému členu přidělena kvóta, která je založena na jeho relativní velikosti ve světové ekonomice. V květnu 2008 bylo rozhodnuto o vyvážení kvót, aby odrážely změny v globální ekonomice. Kvóty udílejí váhu hlasů v rozhodovacím procesu IMF, přičemž přijetí rozhodnutí vyžaduje 85% všech hlasů. V následujícím grafu 3.1 znázorňuji upravení kvót při poslední revizi v roce 2009. Graf zahrnuje 12 členských států, které přispívají nejvíce. Členové eurozóny představují státy EU, jež přijaly společnou měnu euro.

Graf 3.1 Vyjádření kvót v procentech 12ti největších přispěvatelů

Zdroj: IMF (květen 2009), vlastní zpracování.

Z grafu lze vyčíst, že Spojené státy a také země eurozóny mají v podstatě právo veta při rozhodování IMF.

Významnou činností fondu je dozor nad mezinárodním finančním systémem. Tento proces sleduje finanční politiku členských zemí a je znám jako bilaterální dohled. IMF tak dokáže komplexně analyzovat hospodaření členských zemí, což lze využít k ovlivnění veřejného mínění. Díky tomuto dohledu a povinností členských států poskytovat informace má IMF vliv na zahraniční investice, přesněji řečeno na poskytovatele zahraničních investic. Investoři a ratingové agentury reagují na prohlášení IMF a tak působí na mezinárodní obchod.

Klíčová role IMF vězí v jistotě členských států, jelikož IMF poskytuje pomoc při řešení finančních a hospodářských krizí. Členské země si mohou od IMF půjčit prostředky až do 200% svých kvót, výjimečně i více.

Nejaktuálnější pomoc IMF se týká Řecka. To se zadlužilo natolik, že nedokáže splácet své závazky. Dluhy Řecka přesáhly 300 mld. euro a po té co jedna z ratingových agentur na začátku prosince 2009 snížila hodnocení dlouhodobých závazků Řecka v cizí i domácí měně na třetí nejnižší stupeň v investičním pásmu, což negativně ovlivnilo světové akciové a devizové trhy. Pro Řecko to znamená snížení přílivu zahraničních investic, díky nejistotě, která kolem řecké ekonomiky vznikla, a v podstatě zvýšení dluhu, protože tyto události mají vliv na snížení kurzu eura. Navíc nesežene-li Řecko prostředky na dodržování svých závazků, může se dostat do situace, kdy bude muset vyhlásit platební neschopnost. Tuto situaci se snaží vyřešit IMF spolu s EU, zejména členové eurozóny.

4.2 Skupina Světové banky

Skupina Světové banky¹⁷ je přidruženou organizací k OSN a představuje nezbytný zdroj finanční a technické pomoci rozvojovým zemím na celém světě. Jejím posláním je boj proti chudobě prostřednictvím poskytování zdrojů, sdílení znalostí, budování kapacit a upevňování partnerství ve veřejném a soukromém sektoru.

Skupina Světové banky se skládá ze dvou unikátních rozvojových institucí a to z Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (IBRD) a Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA), kde IBRD usiluje o snížení chudoby ve středně příjmových a úvěruschopných zemích a IDA se zaměřuje na nejchudší státy světa.

Jejich práce je doplněna agenturami, které se specializují v oblastech, jež dopomáhají k vytvoření komplexní rozvojové pomoci (např. pomoc podnikům v rozvojových zemích, podpoření zahraničních investic atd.). Jsou to tyto specializované agentury:

- Mezinárodní finanční korporace (IFC),

---

¹⁷ Pojem Světová banka představuje IBRD, kdežto skupina Světové banky představuje seskupení institucí, což je vysvětleno níže.

- Multilaterální agentura pro investiční záruky (MIGA),
- Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic (ICSID).

Následující tabulka 3.1 ukazuje počty států, které vlastní jednotlivé instituce skupiny Světové banky.

Tab. 3.1 Přehled institucí skupiny Světové banky a jejich vlastníků

Instituce skupiny Světové banky	Počet členů
Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD)	186
Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA)	169
Mezinárodní finanční korporace (IFC)	182
Multilaterální agentura pro investiční záruky (MIGA)	175
Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic (ICSID)	144

Zdroj: The World Bank (duben 2009).

Společně tvoří rozvojovou instituci, která si klade za cíl snížení chudoby pomocí udržitelného ekonomického růstu v klientských zemích. Finanční prostředky pro svou činnost získává skupina ze světových kapitálových trhů nebo od bohatších států.

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD)

IBRD je investiční bankou, která poskytuje úvěry a technickou pomoc na rozvoj středně příjmových zemí a úvěruschopných chudších zemí. Rovněž napomáhá v podpoře vyrovnaného růstu mezinárodního obchodu a povzbuzením mezinárodních investic se snaží o podporu udržení rovnováhy platební bilance. Vlastníky IBRD jsou vlády členských zemí se svými podíly. IBRD je úzce spojena s IMF, jelikož členem IBRD může být pouze člen IMF.

IBRD získává většinu svých finančních prostředků na světových kapitálových trzích pomocí emisí obligací, ty jsou garantovány vládami členských zemí. Fyzické osoby a ani bohaté země nemůžou získat úvěr od IBRD. Chudší země mohou získat úvěry za příznivější podmínky než země středně příjmové. Hlavním úkolem IBRD je poskytování záruk a dlouhodobých půjček vládám členských států nebo jejich politickým součástím a kterémukoliv jejich obchodnímu, průmyslovému či zemědělskému podniku na jeho území.

Účelem IBRD je napomáhat hospodářské obnově a rozvoji členských zemí prostřednictvím usnadňování získávání zahraničních kapitálových investic pro výrobní účely, jestliže za přijatelných podmínek není dostupný soukromý kapitál. Funkcí IBRD je doplňkové financování, ne zcela nahrazení soukromých investic.

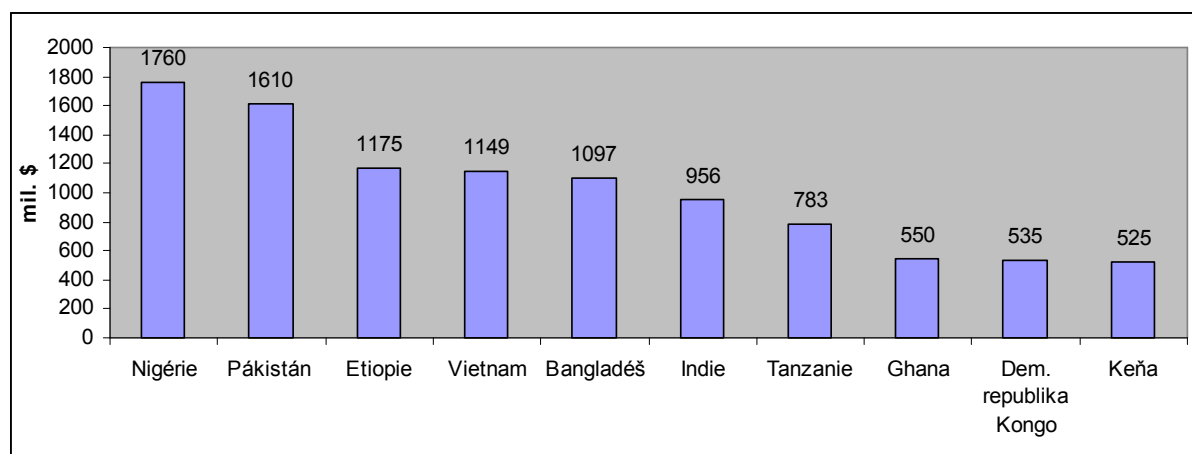
Současný systém rozvojové pomoci byl již mnohokrát kritizován, protože spíše přispívá k zvyšujícím se nerovnostem v rozvojových zemích. Státy s nízkými příjmy se dostávají stále hlouběji do mezinárodního zadlužení, protože IBRD poskytuje nové úvěry, aniž by země splatily ty staré. Navíc většinu půjček používají na pokrytí svého importu, což vede k rostoucí

závislosti na globální ekonomice a nenutí rozvojové země vytvářet své vlastní zdroje. Státy pak žijí na dluh, kdy si musí půjčit finanční prostředky, aby splatily své stávající úvěry, a nebo musí orientovat ekonomiku na splácení dluhů.

Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA)

Tato instituce se snaží o snižování chudoby ve světě. Poskytuje půjčky a další pomoc nejchudším státům světa. Podmínky získání půjčkám nejsou tak přísné jak u jiných organizací (např. nízké úroky či bezúročné půjčky, splatnost nejdříve po 10ti letech či celková doba splatnosti až 50 let). Nepožaduje vládní záruky při poskytování půjček soukromým společnostem. Finanční prostředky se udělují v rámci rozvojových projektů, tedy je přesně určeno na, co dané finance půjdou. IDA má 169 vlastníků, z toho 79 zemí¹⁸ představuje nejchudší země, jež mají nárok na služby IDA. Následující graf 3.1 znázorňuje 10 největších vypůjčovatelů za rok 2009.

Graf 3.1 10 největších vypůjčovatelů za rok 2009

Zdroj: IDA (duben 2009), vlastní tvorba.

Mezinárodní finanční korporace (IFC)

IFC podporuje udržitelný hospodářský růst v rozvojových zemích prostřednictvím financování investic do soukromého sektoru, mobilizací kapitálu na mezinárodních finančních trzích a poskytováním poradenských služeb pro podniky a vlády. IFC pomáhá společnostem a finančním institucím na rozvíjejících se trzích vytvářet pracovní místa, generovat příjmy z daní, zlepšovat správu podniků a vliv na životní prostředí.

Korporace se zaměřuje na posílení pohraničních trhů, zejména na malé a střední podniky, snaží se vybudovat dlouhodobá partnerství s novými aktéry světového obchodu v rozvojových zemích, řeší problémy změny klimatu a životního prostředí, také se snaží řešit omezení pro investice soukromého sektoru do infrastruktury, zdravotnictví a školství a

¹⁸ Seznam naleznete v příloze.

v neposlední řadě se snaží o rozvoj domácích finančních trhů prostřednictvím budování institucí a využíváním finančních produktů.

Multilaterální agentura pro investiční záruky (MIGA)

Cílem MIGA je podpora přílivu přímých zahraničních investic do členských rozvojových zemí a zajištění transakcí mezi členskými rozvojovými zeměmi. Toho se snaží dosáhnout poskytováním záruk (včetně pojistné spoluúčasti a kaucí) proti nekomerčním rizikům,¹⁹ tj. nemožnost konverze výnosů, vyvlastnění, politické násilné činy, porušení smluvních závazků a další.

Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic (ICSID)

Hlavním účelem ICSID je poskytnout zázemí pro smírčí a rozhodčí řízení mezinárodních investičních sporů. Úmluva o vytvoření ICSID se snaží dopomoci vytvořením ICSID k odstranění hlavních překážek toku mezinárodní soukromých investic, které představují již zmiňované nekomerční rizika a absence specializovaných mezinárodních metod pro řešení investičních sporů. ICSID byl vytvořen jako nestranné mezinárodní fórum zajišťující služby pro řešení právních sporů mezi konfliktními stranami. Řešení se má dosáhnout prostřednictvím smírčího nebo rozhodčího řízení. Využití služeb ICSID je možné po souhlasu všech zúčastněných stran.

4.3 UNIDROIT

Celým názvem Mezinárodní institut pro sjednocení soukromého práva je nezávislá mezivládní organizace, jež byla vytvořena v roce 1926 Společenstvím národů jako pomocný orgán. Po zániku Společenství národů byl v roce 1940 obnoven na základě mnohostranné dohody o Statutu UNIDROIT, který upravuje jeho chod. Cílem činnosti UNIDROIT je studium potřeb a metod pro modernizaci, harmonizaci a koordinaci soukromého a zejména obchodního práva mezi státy a také mezi skupinami států. Za tímto účelem institut:

- připravuje návrhy zákonů a úmluv s cílem vytvoření jednotného vnitrostátního práva,
- připravuje návrhy dohod s cílem usnadnit mezinárodní vztahy v oblasti soukromého práva,
- provádí studie na srovnávání soukromého práva,
- v zájmu projektů, které již byly podniknuty v rámci jiných institucí, udržuje vztahy s ostatními institucemi,
- pořádá konference a zveřejňuje práce, které jsou vhodné pro další uplatnění.

---

¹⁹ Pozn. Nekomerční rizika jsou ta, která nevyplývají z ekonomické nebo finanční situace zahraniční společnosti, ale z politických a hospodářských událostí a opatření v daném státě.

UNIDROIT přispívá do zahraničního obchodu snahami o sjednocení smluvní praxe. Analyzuje právní řády, mezinárodní smlouvy a jiné dokumenty, jež se týkají mezinárodního obchodu, a vytváří právní modely, zásady a různé úmluvy, které upravují konkrétní oblasti v mezinárodním soukromém právu. Svou práci v rámci programů posléze vydává do vnějšího oběhu. UNIDROIT tak vytváří mezinárodní režim unifikace práva mezinárodního obchodu a ovlivňuje formální podmínky sjednávání smluv. Subjekty mezinárodních obchodních procesů se můžou řídit tímto režimem zcela nebo částečně, pokud s touto úpravou souhlasí všechny zúčastněné strany.

Jedním z dokumentů, jež zásadně upravuje právní pozadí mezinárodních obchodních smluv, jsou Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT. Tento dokument se vypracovával přes 20 let a jeho konečné znění bylo schváleno v roce 1994. Zásady tvoří symetrický soubor norem, jež jsou určeny pro mezinárodní užití, aniž by braly ohled na právní tradice, ekonomické a politické podmínky států, v kterých mají být použity. Dokument je flexibilní tak, aby dokázal reagovat na změny vyvolané technologickým a ekonomickým rozvojem v oblasti mezinárodního obchodu.

5 Závěr

Mezinárodní obchod je komplexně upravený systém, o jehož tvorbu se zasloužily nejen GATT 1947 a WTO, ale i ostatní mezinárodní organizace a hlavně státy, jež podnítily rozvoj zahraničního obchodu. Jak je zřejmé z práce, oblast zkoumání mezinárodního obchodu je složitý a neustále se měnící proces, který je ovlivňován úlohou mezinárodních organizací.

Mezinárodní organizace jsou převážně ovládány vyspělými státy, zejména IMF a s ním související IBRD. Rozhodovací proces v těchto dvou organizacích je závislý na velikosti příspěvku členských zemí. USA a EU tak získávají možnost práva veta.

Jinak je tomu ve WTO, kde každý stát má jeden hlas. V tomto kontextu jsou hlavními hybateli ty státy, které se buďto seskupí do nějakých celků, jež zastávají stejný nebo podobný názor, a nebo země, které jsou významnými producenty v určité oblasti. Rovněž státy, jež mají co nabídnout, jsou důležitými aktéry na půdě WTO, mezi tyto státy můžeme obecně zařadit státy s vysokou ekonomickou úrovní.

Multilaterální jednání v rámci WTO jsou vedena ke všeobecné shodě, což napomáhá plnění cílů organizace. Avšak neustálé hromadění dohod a konsensů může tento liberalizující proces zahltit. Významnými dokumenty mezinárodního obchodu jsou součástí Dohody o zřízení Světové obchodní organizace WTO a to jmenovitě GATT 1994, GATS, TRIPS a DSU.

V posledních letech se objevuje větší snaha směrem k pomoci rozvojovým zemím. Existuje mnoho mezinárodních specializovaných agentur zaměřené na tuto činnost, ale těmi nejhlavnějšími jsou právě instituce, které se snaží stimulovat udržitelný ekonomický růst obchodem. Skupina Světové banky zastává pozici nástroje této pomoci, její dílčí části IBRD, IDA a IFC poskytují zdroj přímých zahraničních investic do rozvojových a ekonomicky méně silných zemí. Specializované agentury MIGA a ICSID se snaží řešit problémy rozvojových zemích prostřednictvím neekonomických opatření.

IMF představuje instituci pro stabilizaci celosvětové ekonomiky. Sleduje hospodářství svých členů a snaží se zabránit lokálním finančním krizím, které by se mohly přelít v rámci globalizace do dalších zemí.

Na unifikaci mezinárodního soukromého práva, zejména pak mezinárodního práva obchodního má významný vliv UNIDROIT díky své dlouholeté praxi. Ovlivňuje tak právní pozadí obchodních smluv a snaží se o vytvoření právního modelu použitelného v světové ekonomice.

Přínos této práce vidím v sumarizaci dat o institucích, jež ovlivňují mezinárodní obchod, a také v objasnění některých pojmů v mezinárodní oblasti. Práce je spíše popisná, ale díky této povaze lze snáze dojít úloze sledovaných organizací.

Další výzkum této oblasti by bylo vhodné zaměřit na úlohu nadnárodních korporací v zahraničním obchodě nebo zkusit více rozpracovat vliv konkrétního státu na jednu ze sledovaných organizací.

Seznam použité literatury

Knihy, příspěvky ve sborníku:

ANTOŠOVÁ, Naděžda. *Globalizace a mezinárodní organizace*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2007. 210 s. ISBN 978-80-248-1463-6.

ARCHER, Clive. *International organizations*. 2. vyd. London : Routledge, 1993. 205 s. ISBN 0-415-07837-7.

BALAŠ, V.; ŠTURMA, P. *Kurz mezinárodního ekonomického práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. 221 s. ISBN 80-7179-150-4.

BAŇOUCH, Hynek. *Mezinárodní organizace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 254 s. ISBN 80-210-2474-7.

BARKIN, J. Samuel. *International Organization: Theories and Institutions*. 1. vyd. Palgrave Macmillan, 2006. 185s. ISBN-13: 978-1403972507.

CIHELKOVÁ, Eva. *Mezinárodní ekonomie 2*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 258 s. ISBN 978-80-7400-054-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001. 257 s. ISBN 80-7179-311-6.

HONOVÁ, Iva. *Mezinárodní ekonomická integrace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2006. 47 s. ISBN 80-244-1458-9.

JÍLEK, Dalibor. *Stručný nástin univerzálních mezinárodních organizací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 28 s. ISBN 80-210-0592-0.

JUNGL, Zdeněk. *Výsledky Uruguayského kola a jejich význam pro Českou republiku*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994. 75s. ISBN 80-85864-08-8.

JUREČKA, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie : základní kurs*. 1. vyd. Ostrav : VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2006. 312 s. ISBN 80-248-0530-8.

KEOHANE, Robert O. *International Institutions and State Power: Essays In International Relations Theory*. 1. vyd. Westview Press, 1989. 270 s. ISBN-13: 978-0813308388.

KRPEC, Oldřich. *Mezinárodní politická ekonomie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 159 s. ISBN 80-210-4121-8.

KUČERA, Zdeněk. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2003. 302 s. ISBN 80-86473-32-5.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Mezinárodní integrační procesy*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7248-420-1.

MARKOVÁ, Jana. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2006. 269 s. ISBN 80-245-1053-7.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. 458 s. ISBN 80-86868-02-4.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2006. 555 s. ISBN 80-7357-196-X.

SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

SOUKUP, Alexandr. *Mezinárodní ekonomie*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 293 s. ISBN 80-86861-82-1.

SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 1999. 69s. ISBN 80-7079-838-6.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Aktuální otázky vývoje Světové obchodní organizace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. 61 s. ISBN 80-245-0210-0.

VESELÝ, Zdeněk. *Světová politika 20. století v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 342 s. ISBN 80-245-0033-7.

WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy ve středovýchodní Evropě*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 241 s. ISBN 80-86432-46-7.

WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7380-109-0.

WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 248 s. ISBN 978-80-7380-177-9.

ZLÝ, Bohumír. *Úvod do teorie mezinárodní ekonomické integrace*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009. 284 s. ISBN 978-80-7399-719-9.

Tištěná periodika a jiné dokumenty:

Brettonwoodské dohody. 1. vyd. Praha: Orbis, Národohospodářský obor ministerstva zahraničních věcí v Praze. 120 s.

Současná Evropa a Česká republika. 2007, roč. 12, č. 1. Praha: Centrum evropských studií VŠE. ISSN – 1211-4073.

Elektronické publikace:

About us – Memebbers [online] 2010 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://go.worldbank.org/Y33OQYNE90>>.

Duševní vlastnictví [online] 2003 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/prosazovanipravdusevnivlastnictvi.pdf>>.

IDA – What is IDA? [online] 2010 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://go.worldbank.org/ZRAOR8IWW0>>.

International Monetary Fund [online] 2006 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2006/080406.xls>>.

Members' contributions to the WTO budget and the budget of the Appellate Body for the year 2009 [online] 2008 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/secre_e/contrib09_e.htm>.

Secretariat budget for 2009 [online] 2008 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/secre_e/budget09_e.htm>.

TESAŘ, Martin. Řecko stihl downgrade od agentury Fitch, padají tamní akcie, dluhopisy, ale i euro. Patria [online] 2009 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1535341/recko-stihl-downgrade-od-agentury-fitch-padaji-tamni-akcie-dluhopisy-ale-i-euro.html>>.

UIA - Union of International Associations [online] 2009 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.uia.be/>>.

Understanding the WTO [online] 2008 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm>.

Unidroit.org - INTERNATIONAL INSTITUTE FOR THE UNIFICATION OF PRIVATE LAW [online] 1993 [cit.2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.unidroit.org/english/presentation/statute.pdf>>.

Seznam zkratek

ACP	Africké, karibské a tichomořské země
ANCOM	Andské společenství
ASEAN	Sdružení států jihovýchodní Asie
DSB	Orgánu pro řešení sporů
DSU	Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů
ECOSOC	Ekonomická a sociální rada OSN
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
GATS	Všeobecná dohoda o obchodu službami
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GRULAC	Skupina Latinskoamerických a Karibských států
IBRD	Mezinárodní bance pro obnovu a rozvoj
ICSID	Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic
IDA	Mezinárodní asociace pro rozvoj
IFC	Mezinárodní finanční korporace
IMF	Mezinárodní měnový fond
ITO	Mezinárodní obchodní organizace
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě
LDC	Nejméně rozvinuté země
MERCOSUR	Společný jihoamerický trh
MIGA	Multilaterální agentura pro investiční záruky
NAFTA	Severoatlantická zóna volného obchodu
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
SACU	Jihoafrická celní unie
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TRIPS	Dohoda o duševním vlastnictví v oblasti obchodu
UNIDROIT	Mezinárodní institut pro sjednocení soukromého práva
USA	Spojené státy americké
VB	Velká Británie
WTO	Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на ве́домии, же Высшая школа́ ба́нская – Техни́ческая универзи́та Остра́ва (да́ле же́н ВШБ-ТУО) ма́а пра́во нево́здече́нне, же́ сво́е вну́трянне́е потре́бе, бакала́рскую пра́цу ужи́т (§ 35 одст. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- было́ сже́днаное, же́ с ВШБ-ТУО, в пра́падех́ за́йма з же́й стра́ны, уза́вру ли́цен́нне́ с́млоу́ву с опра́вненне́м ужи́т д́ло в ро́сза́ху § 12 одст. 4 ау́торске́го за́кона;
- было́ сже́днаное, же́ ужи́т сво́е д́ло, бакала́рскую пра́цу, же́бо по́ска́зну́т ли́цен́и к же́йму́ ву́жу́ти мо́гу же́н се́ соу́хласе́м ВШБ-ТУО, же́ра́ же́ опра́вненна́ в та́ковех́ пра́падех́ о́де́ мне́ по́жа́дова́т пра́мех́ренны́ пра́спех́ве́к на у́храду́ на́кла́ду, же́ре́ бу́лы ВШБ-ТУО на ву́твое́ренне́ д́ла́ ву́нала́же́ны (а́ж до́ же́йех́ skutečné výše).

V Ostravě dne 6.5. 2010.

jméno a příjmení studenta

Martin Vícha

Adresa trvalého pobytu studenta:

Na Pastvisku 16,

747 05 Opava.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam všech dohod přijatých 15. dubna 1994 v Marrákeši	I
Příloha č. 2: Seznam členů s daty vstupu do WTO	II
Příloha č. 3: Seznam pozorovatelů při WTO	IV
Příloha č. 4: Seznam zemí s nárokem na pomoc od IDA.....	V

Příloha č. 1: Seznam všech dohod přijatých 15. dubna 1994 v Marrákeši

Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994,
Dohoda o zemědělství,
Dohoda o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření,
Dohoda o textilu a ošacení,
Dohoda o technických překážkách obchodu,
Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření,
Dohoda o provádění článku VI Všeobecné dohody o clech a obchodu 1994,
Dohoda o provádění článku VII Všeobecné dohody o clech a obchodu 1994,
Dohoda o kontrole před odesláním,
Dohoda o pravidlech původu,
Dohoda o dovozním licenčním řízení,
Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních,
Dohoda o ochranných opatřeních,
Všeobecná dohoda o obchodu službami,
Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví,
Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů,
Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky.

Příloha č. 2: Seznam členů s daty vstupu do WTO

Albánie 08.09.2000	Guatemala 21.07. 1995
Angola 23.11. 1996	Guinea 25.10. 1995
Antigua a Barbuda 1.1.1995	Guinea Bissau 31.05. 1995
Argentina 01.01.1995	Guyana 01.01.1995
Arménie 05.02.2003	Haiti 30.01. 1996
Austrálie 01.01.1995	Honduras 01.01.1995
Bahrajn 01.01.1995	Hong Kong, Čína 01.01.1995
Bangladéš 01.1.1995	Chile 01.1.1995
Barbados 01.01.1995	Chorvatsko 30.11. 2000
Belgie 01.01.1995	Indie 01.01.1995
Belize 01.01.1995	Indonésie 01.01.1995
Benin 22.února 1996	Irsko 01.01.1995
Bolívie 12.09.1995	Island 01.01.1995
Botswana 31.05. 1995	Itálie 01.01.1995
Brazílie 01.01.1995	Izrael 21.04. 1995
Brunej 01.01.1995	Jamajka 09.03.1995
Bulharsko 01.12.1996	Japonsko 01.01.1995
Burkina Faso 03.06.1995	Jihoafriká republika 01.01.1995
Burundi 23.07. 1995	Jordánsko 11.04.2000
Bývalá jugoslávská republika	Kambodža 13.10. 2004
Makedonie 04.04.2003	Kamerun 13.12. 1995
Kapverdy 23.07. 2008	Kanada 01.01.1995
Kostarika 01.1.1995	Katar 13.01. 1996
Čad 19.10. 1996	Keňa 01.01.1995
Česká republika 01.01.1995	Kolumbie 30.04. 1995
Čína 11.12.2001	Kongo 27.03. 1997
Čínský Taipei 01.01.2002	Korejská republika dne 01.01.1995
Dánsko 01.01.1995	Kuba 20.04. 1995
Demokratická republika Kongo	Kuvajt 01.01.1995
01.01.1997	Kypr 30.07. 1995
Dominika 01.01.1995	Kyrgyzská republiky 20.12. 1998
Dominikánská republika 09.03.1995	Lesotho 31.05. 1995
Džibuti 31.05. 1995	Lichtenštejnsko 01.09.1995
Egypt 30.06. 1995	Litva 31.05. 2001
Ekvádor 21.01. 1996	Lotyšsko 10.02.1999
El Salvador 07.05.1995	Lucembursko 01.01.1995
Estonsko 13.11. 1999	Macao, Čína 01.01.1995
Evropské unie (dříve Evropského	Madagaskar 17.11. 1995
společenství) 01.01.1995	Maďarsko 01.01.1995
Fidži 14.01. 1996	Malajsie 01.01.1995
Filipíny 01.01.1995	Malawi 31.05. 1995
Finsko 01.01.1995	Maledivy 31.05. 1995
Francie 01.01.1995	Mali 31.05. 1995
Gabon 01.01.1995	Malta 01.01.1995
Gambie 23.10. 1996	Maroko 01.01.1995
Ghana 01.1.1995	Mauricius 01.01.1995
Grenada 22.02. 1996	Mauritánie 31.05. 1995
Gruzie 14.06. 2000	Mexiko 01.01.1995

Moldavsko 26.07. 2001
Mongolsko 29.01. 1997
Mosambik 26.08. 1995
Myanmar 01.01.1995
Namibie 01.01.1995
Německo 01.01.1995
Nepál 23.04 2004
Niger 13.12. 1996
Nigérie 01.01.1995
Nikaragua 03.09.1995
Nizozemsko 01.01.1995
Norsko 01.01.1995
Nový Zéland 01.01.1995
Omán 09.11.2000
Pákistán 01.01.1995
Panama 06.09.1997
Papua-Nová Guinea 09.06.1996
Paraguay 01.01.1995
Peru 01.01.1995
Pobřeží slonoviny 01.01.1995
Polsko 01.07.1995
Portugalsko 01.01.1995
Rakousko 01.01.1995
Rumunsko 01.01.1995
Rwanda 22.05.1996
Řecko 01.01.1995
Saint Lucia 01.01.1995
Saúdská Arábie 11.12.2005
Senegal 01.01.1995
Sierra Leone 23.07.1995
Singapur 01.01.1995
Slovenská republika 01.01.1995
Slovinsko 30.07.1995
Spojené arabské emiráty 10.04.1996
Spojené státy americké 01.01.1995
Srí Lanka 01.01.1995
Středoafriická republika 31.05.1995
Surinam 01.01.1995
Svatý Kryštof a Nevis 21.02.1996
Svatý Vincenc a Grenadiny 01.01.1995
Svazijsko 01.01.1995
Šalamounovy ostrovy 26.07.1996
Španělsko 01.01.1995
Švédsko 01.01.1995
Švýcarsko 01.07.1995
Tanzanie 01.01.1995
Thajsko 01.01.1995
Togo 31.05.1995
Tonga 27.07.2007
Trinidad a Tobago 01.03.1995

Tunisko 29.03. 1995
Turecko 26.03. 1995
Uganda 01.01.1995
Ukrajina 16.05. 2008
Uruguay 01.01.1995
Velká Británie 01.01.1995
Venezuela 01.01.1995
Viet Nam 11.01.2007
Zambie 01.01.1995
Zimbabwe 05.3.1995

Příloha č. 3: Seznam pozorovatelů při WTO

Afghánistán
Alžírsko
Andorra
Ázerbajdžán
Bahamy
Bělorusko
Bhútán
Bosna a Hercegovina
Černá Hora
Etiopie
Irák
Írán
Jemen
Kazachstán
Komory
Laoská lidově demokratická republiky
Libanonská republiky
Libérie
Libye
Rovníková Guinea
Ruská federace
Samoa
Sv. Tomáš a Princův ostrov
Seychely
Srbsko
Súdán
Svatý stolec (Vatikán)
Syrská arabská republika
Tádžikistán
Uzbekistán
Vanutu

Příloha č. 4: Seznam zemí s nárokem na pomoc od IDA

Afghánistán	Nepál
Angola	Niger
Arménie	Nigérie
Ázerbájdžán	Nikaragua
Bangladéš	Pákistán
Benin	Papua Nová Guinea
Bhútán	Pobřeží slonoviny
Bolívie	Republika Kongo
Bosna a Hercegovina	Rwanda
Burkina Faso	Samoa
Burundi	Senegal
Demokratická republika Kongo	Sierra Leone
Dominika	Somálsko
Džibutsko	Srí Lanka
Eritrea	Středoafriická republika
Etiopie	Súdán
Gambie	Sv. Lucie
Georgia	Sv. Vincent
Ghana	Svatý Tomáš a Princův ostrov
Grenada	Šalamounovy ostrovy
Guinea	Tádžikistán
Guinea-Bissau	Tanzanie
Guyana	Togo
Haiti	Tonga
Honduras	Uganda
Chad	Uzbekistán
Indie	Vanuatu
Jemen	Vietnam
Kambodža	Východní Timor
Kamerun	Zambie
Kapverdy	Zimbabwe
Keňa	
Kiribati	
Komory	
Kosovo	
Kyrgyzská republika	
Laos	
Lesotho	
Libérie	
Madagaskar	
Malawi	
Maledivy	
Mali	
Mauritánie	
Moldavsko	
Mongolsko	
Mosambik	
Myanmar	